

”Vi kommer bara ihåg
våldsamheterna”

”Vi kommer bara ihåg våldsamheterna”

– Medborgare om Göteborgskravallerna
och medierapporteringen

Ulrika Olausson

Utgiven av Styrelsen för psykologiskt försvar

ISSN 1401-2357

Stockholm 2002

Omslagsbild: Kamerareportage Fotograf: Kent Hallgren /GP/

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SPFs förord	4
Författarens förord	5
Inledning	6
Tillvägagångssätt.....	6
Händelseförloppet i Göteborg	9
En kognitionsteoretisk utgångspunkt	10
Bilden av kravallerna	14
Den dominerande tolkningen.....	14
Orsaken till kravallerna.....	14
Empatiska tolkningar.....	17
EU-mötet och demonstrationerna.....	19
Att skylla sig själv.....	20
Mot den förhandlande tolkningen.....	23
Den bestående första tolkningen.....	25
Kommunikativ enighet och sunt förnuft.....	26
Den förhandlande tolkningen.....	28
Orsaken till kravallerna.....	28
Kommunikativ oenighet och flexibla tolkningsramar.....	30
Den oppositionella tolkningen.....	33
Orsaken till kravallerna.....	33
Att skjuta mot demonstranter.....	41
Bristen på kommunikation och ryktesspridning.....	42
Bilden av massmediernas rapportering	44
Åskådarna och medierna.....	44
Mediernas våldsfokusering.....	45
Mediernas rapportering kring aktiviteterna.....	48
Avvisade mediebilder.....	50
Aktörerna och medierna.....	51
Mediernas våldsfokusering.....	51
De partiska medierna.....	52
Medierna som maktens megafoner.....	53
Diskussion	56
Sammanfattning	58
”We only remember the violence” – Citizens’ thoughts on the Gothenburg riots and the media reporting. Summary	60
Referenser	62
SPFs senaste rapporter och meddelanden	63

SPFs FÖRORD

Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) skall bedriva forskning på områden av betydelse för det psykologiska försvaret. Detta kan naturligtvis ske med olika inriktningar.

SPF har i sin forskningsverksamhet ägnat en betydande uppmärksamhet åt frågor som rör de kommunikations- och informationsproblem som uppstår i samband med svåra samhällsstörningar och där samspelet mellan myndigheter, medier och medborgare är av speciellt intresse. I denna mångvetenskapliga ansats står begreppen förtroende och tillit i centrum.

Forskningsuppdraget fullgörs genom studier av en allmängiltig och praktisk informations- och kommunikationsproblematik vid samhällsstörningar. Parallellt bedriver SPF studier med en mer övergripande och demokratisk infallsvinkel som rör människors attityder och förhållningssätt till samhället och dess institutioner och till de grundläggande demokratiska värdena.

Det är i detta sammanhang föreliggande studie skall ses. Det tumultartade och i medierna uppmärksammade skeendet i samband med EUs toppmöte i Göteborg i mitten av juni 2001 var på många sätt omskakande. Frågan för det psykologiska försvarets del är hur denna typ av utomparlamentariska händelser och mediebevakningen kring dessa påverkar människors syn på samhället och demokratin. Kort sagt – hur har man upplevt oroligheterna i Göteborg? Vad minns man från dessa dagar? Hur tolkar och förklarar man det inträffade? Vem tycker man bär skulden för det som hände? Vad anser man om nyhetsmediernas rapportering från toppmötet och demonstrationerna?

Detta är några av de frågor som ställs och analyseras i den här studien. Jag vill tacka Ulrika Olausson, doktorand vid Örebro universitet, för en intressant och ambitiös studie. Studien bör bidra till att bredda och fördjupa kunskaperna om hur upplevelser och medier bidrar till vår förståelse av omvärlden och vilka bilder och idéer människor accepterar och införlivar i sin egen föreställningsvärld.

Göran Stütz
Forskningschef, SPF

FÖRFATTARENS FÖRORD

Under några dagar i juni 2001 stod Göteborg i centrum på flera olika sätt. För det första som platsen där EU-toppmötet – under det svenska ordförandeskapet – ägde rum, vilket bland annat ledde till ett massivt engagemang hos olika politiska rörelser. För det andra som arenan för olika typer av upplopp, skadegörelse och konfrontationer mellan polis och demonstranter i samband med mötet – oroligheter som går under benämningen "Göteborgskravallerna". Ur massmediesynpunkt uppmärksammade händelser.

Denna studie behandlar medborgares, såväl TV-tittares som aktivisters, syn på händelserna kring EU-toppmötet, och deras bild av massmediernas rapportering från dessa händelser.

Studien hade inte varit möjlig att genomföra utan de 48 personer som ställt upp med sin tid och sitt engagemang och låtit sig intervjuas. Till dem vill jag rikta ett varmt tack. Ytterligare tack till Stig Arne Nohrstedt och Birgitta Höijer vid Örebro universitet, som bistått med råd och textgranskning, samt till Göran Stütz på Styrelsen för psykologiskt försvar för gott samarbete och noggrann manusgranskning. Ett särskilt tack till Annsofi Pierre som organiserat och genomfört intervjuerna på ett förtjänstfullt sätt.

Örebro i maj 2002

Ulrika Olausson

INLEDNING

Det här är en studie av medborgares tolkningar av händelserna under EU-toppmötet i Göteborg i juni 2001. Mer specifikt handlar den om de oroligheter med inslag av våld som uppstod i samband med mötet.

Medborgargruppen utgörs i studien av två kategorier. För det första har vi *åskådarna*, det vill säga personer som inte har direkt erfarenhet av händelserna utan som fått sin information från medierna. För det andra har vi *aktörerna*, vilka befunnit sig på plats och på något sätt varit aktiva i demonstrationer, organisation eller annat. Detta innebär att vi får ett *medborgarperspektiv* på händelserna i Göteborg där åsikter om medierna och om myndigheterna blir centrala. Däremot ger inte den här studien något myndighets- eller medieperspektiv; perspektiv som sannolikt kommer att behandlas i andra studier.

Syftet med studien är att undersöka människors tolkningar av och åsikter kring händelsen och vad dessa uppfattningar kan tänkas bero på. Vad är det man fäst sig vid? Hur ser man på orsakerna till oroligheterna? Har åsikterna förändrats? Studien handlar också om hur de intervjuade medborgarna har uppfattat medierapporteringen: vilka bilder har man tagit till sig och vilka har man avvisat? Vad har man saknat i rapporteringen och vad tycker man har överdrivits?

Studien redovisas under två huvudrubriker, vilka behandlar de intervjuade medborgarnas tolkningar av kravallerna, respektive bild av mediernas rapportering. De analytiska utgångspunkterna, som beskrivs nedan, är

hämtade från kognitionsteorin och avser att belysa processerna bakom de olika synsätt man har av det som hände i Göteborg.

Tillvägagångssätt

Till grund för studien ligger intervjuer med totalt 48 personer, som under samtalsliknande former fått berätta om hur de uppfattat händelserna i Göteborg och mediernas rapportering om dessa. Intervjuerna genomfördes under perioden oktober 2001 till januari 2002, vilket innebär att händelserna låg relativt nära i tiden men ändå så pass långt borta för att orsaka problem med att erinra sig dessa exakt. Andra stora händelser, till exempel attacken mot World Trade Center på Manhattan i New York den 11 september 2001, hade inträffat efteråt och till del sannolikt gjort minnet av kravallerna blekare. För att minska problemet med glömska visades en ca 30 minuter lång video med fyra nyhetsklipp från SVTs dagliga nyhetsprogram Rapport och Aktuellt den 14–17 juni 2001. Videon innehöll såväl bilder från kravaller som rapportering i övrigt från EU-toppmötet. Detta metodrelaterade val styrde visserligen de intervjuade mot resonemang kring just televisionens rapportering, men sågs som nödvändigt för att dessa skulle få möjlighet att "friska upp" minnet. De fyra nyhetsklipp visades i de flesta fall två och två, med diskussion emellan. I några fall visades inte samtliga klipp på grund av tidsbrist.

Studien baseras på svar i intervjuer i grupper om tre personer. Totalt genomfördes sexton sådana intervjuer, och var och en tog ca

tre–fyra timmar att genomföra. Grupperna var så sammansatta att de skulle kunna återfinnas även utanför forskningssammanhanget och bestod i flertalet fall av personer som sedan tidigare kände varandra. Intervjuerna genomfördes i regel hemma hos någon av gruppens medlemmar eller i en av dem själva vald lokal. Det var viktigt att göra intervjusituationen så bekväm som möjligt för att underlätta det fria samtalet där individuella och även avvikande åsikter har möjlighet att komma fram. Intervjuaren strävade efter att fördela ordet så att alla i gruppen skulle komma till tals, vilket fungerade bra i de flesta fall. I de fall en gruppmedlem ändå "tog över" och styrde samtalet i alltför hög grad tillgreps så kallade "rundor" där intervjuaren tillfrågade var och en i gruppen om deras kommentarer till det sagda.

Att en person i gruppen kan vara styrande för samtalet brukar betraktas som en av nackdelarna med gruppintervjun som vetenskaplig metod, som annars åtnjuter flera fördelar – till exempel att samtalet flyter på utan att intervjuaren behöver styra i någon större utsträckning. Det är dock viktigt att här poängtera att det inte kan tas för givet att det människor säger verkligen representerar deras åsikter och uppfattningar. Lindlof (1995) menar till exempel att kommunikation har två sidor, dels en som framhäver det individuella, det unika och improviserade, så kallade "performances"; dels en annan som är rutiniserad, socialt konstruerad, så kallade "practices". Man ska inte heller utgå ifrån att det hos de intervjuade existerar någon form av färdig mening eller uppfattning om sakers tillstånd som forskaren bara har att lyfta fram. De personer som ingår i gruppen kommer inte alltid till intervjun med helt färdiga åsikter, utan dessa kan mycket väl förändras eller tonas ned om de möter andra argument ifrån övriga gruppmedlemmar (Kvale 1996; Wibeck 2000).

Valet av personer som ingår i studien be-

står av två olika kategorier. Den första utgörs av personer *utan egen erfarenhet* av händelserna i Göteborg, de har alltså upplevt dessa via mediernas rapportering. Dessa kallas *åskådare*. Den andra gruppen utgörs av personer, som i studien benämns *aktivister* eller *aktörer*, det vill säga personer som på något sätt *själva varit aktiva* i demonstrationer, seminarier, som organisatörer etc. i samband med EU-toppmötet i Göteborg.

Av de totalt sexton grupperna består fyra av aktivister, vilka intervjuades i Göteborg och Motala. Övriga kategorier var hemmahörande i och intervjuades på olika håll i Örebro län. När det gäller åskådarna skedde urvalet med intentionen att få stor variation vad gäller möjliga sätt att tolka händelsen på. Därför var målet att nå olika typer av grupper av medborgare avseende ålder, kön, yrke och så vidare. Vad aktörerna anbelangar är dessa av olika kön och åldrar, även här med syftet att ge utrymme för olika sätt att förhålla sig till det som inträffade i Göteborg de aktuella juni-dagarna.

Intervjuerna inleddes med att gruppmedlemmarna fick fylla i en enkät om sina uppfattningar om och sitt engagemang i händelserna. Detta för att så långt som möjligt förmå vederbörande att uttrycka sina egna åsikter i den därpå följande intervjun. För åskådarna respektive aktörerna konstruerades delvis olika enkäter och intervjuguider. De tre huvudpunkterna: spontana kommentarer, personliga uppfattningar och kommentarer kring medie-rapporteringen var dock gemensamma för samtliga.

Det bör här betonas att den kvalitativa forskningsintervjun syftar till att skapa förståelse för världen utifrån individens synvinkel (Kvale 1996) och strävar inte efter någon form av generalitet i statistisk bemärkelse. Dock syftar studien inte enbart till att beskriva de enskilda personernas tolkningar av det som

hände i Göteborg utan även att förstå processerna *bakom* dessa tolkningar, vilka i sig kan vara av generell natur. På detta sätt kan studien sägas ge god vägledning om mer generella mönster i människors sätt att tolka händelserna i Göteborg och vilka mekanismer som leder till just dessa tolkningar.

Intervjugrupperna rekryterades främst med hjälp av personliga kontakter, men också genom olika organisationer som exempelvis Miljöpartiet. Information om lämpliga kontaktpersoner har sökts via organisationernas hemsidor. Här nedan följer en sammanställning av gruppernas utseende, för enkelhetens skull uppdelad i de två kategorierna åskådare och aktörer.

Citaten som redovisas i det följande är redigerade rent språkligt i syfte att öka läsbarheten. Redigeringen är emellertid mycket försiktigt utförd så att inte innebörden i det som

uttalats förvanskas. Citaten skall betraktas som illustrationer till själva analysen, vilken syftar till att finna mönster och strukturer i de intervjuades tolkningar och åsikter. De citat som valts ut skall alltså för det första belysa vad en majoritet inom respektive kategori uttryckt. För det andra har citat valts ut som på olika sätt kan skapa förståelse för de processer som ligger till grund för majoritetens tolkningar och åsikter. Av utrymmesskäl är det ett urval av sådana exemplifierande citat, som redovisas.

Störningarna som uppstod i samband med EU-toppmötet i Göteborgs omnämns i studien som *kravaller*. Denna benämning kan vara problematisk, då den exempelvis omfattar flera händelser av olika karaktär. "Kravaller" har ändå valts, eftersom det är den gängse benämningen på oroligheterna, och det är svårt att hitta bra alternativ.

Tabell 1. Beskrivning av intervjugrupperna

Grupp	Kön/Ålder	Yrke, organisatorisk tillhörighet etc.	Analysenhet
A	Tre kvinnor, 27–51 år	Förskollärare, studerande, mammaledig	Åskådare
B	Tre män, 23–27 år	Sjukpensionär, personlig assistent, vårdare	Åskådare
C	Två kvinnor, en man, 17 år	Studerande	Åskådare
D	Tre kvinnor, 54–55 år	Frisör, lärare, personlig assistent	Åskådare
E	Två kvinnor, en man, 16 år	Studerande	Åskådare
F	Två män, en kvinna, 67–78 år	Pensionärer	Åskådare
G	Tre män, 18 år	Studerande	Åskådare
H	Tre män, 21–23 år	SAC-syndikalisterna (Sveriges Arbetares Centralorganisation) m.m.	Aktörer
I	Tre kvinnor, 21–23 år	Vänsterpartiet, Syndikalistiska ungdomsförbundet, SAC.	Aktörer
J	Två män, en kvinna, 43–50 år	Kanslichef, pappersindustriarbetare, distriktssköterska	Åskådare
K	Två kvinnor, en man, 66–77 år	Pensionärer	Åskådare
L	Två män, en kvinna, 16 år	Studerande	Åskådare
M	Två kvinnor, en man, 26–36 år	Göteborgs ickevåldsnätverk, SAC m.m.	Aktörer
N	Två män, en kvinna, 23–28 år	Säljare, svetsare, student	Åskådare
O	Två kvinnor, en man, 40–45 år	Inköpare, säljare, säljare	Åskådare
P	Två män, en kvinna, 45–52 år	Attac, Socialistiska partiet	Aktörer

Händelseförloppet i Göteborg

I analysen hänvisas vid ett flertal tillfällen till olika händelser under dagarna i Göteborg. Här följer en kort kronologi som i stora drag är hämtad ifrån Erik Wijks bok *Göteborgs-kravallerna* (2001).

Torsdagen den 14 juni 2001 omringar polisen Hvitfeldska gymnasiet, som upplåtits som nattlogi för tillresta aktivister, strax före klockan 11.00. Detta följs på eftermiddagen av oroligheter mellan polis och demonstranter i Vasaparken nedanför Hvitfeldska. Tumult uppstår också på skolgården när polisen försöker storma skolan. Före midnatt har polisen utrymt Hvitfeldska.

Fredagen den 15 juni, som är EU-toppmötets första dag, startar oroligheterna vid 11-tiden ett par kvarter från avspärningarna vid Mässan, platsen för EU-toppmötet. Polisen driver demonstranterna upp mot Götaplatsen och nedför Avenyn i centrala Göte-

borg där aktivister bl.a. krossar skyltfönster och förstör uttagsautomater. Senare gör polisen insatser mot "Fritt Forum", centralpunkten för aktivisternas seminarier och föreningar. På Viktoriabron blir samma dag ett sjuttiototal människor instängda av polisen. Vid 20-tiden startar gatufesten *Reclaim the City* vid Vasaplatsen, vilken efter oroligheter inringas av polisen. Senare på kvällen utbryter tumult mellan polis och demonstranter och skott avlossas. En 19-åring får en livshotande skottskada i buken och andra personer får lättare skottskador.

Lördagen den 16 juni, vilket är EU-toppmötets avslutande dag, samlas vid 19-tiden flera hundra människor på Järntorget för att protestera mot det man uppfattat som polisvåld. Flera omhändertaganden sker. Senare på kvällen stormas Schillerska gymnasiet, vilket fungerar som härbärke för tillresta aktivister.

EN KOGNITIONSTEORETISK UTGÅNGSPUNKT

Att förstå mänskliga tankar, idéer och förklaringar är en komplicerad uppgift. Höijer (2000) menar att människors meningsskapande, eller sätt att göra händelser och erfarenheter begripliga, kan sägas vara dubbelt till sin natur. Den ena delen vänder sig utåt, mot den sociala världen medan den andra vänder sig inåt, mot den mentala. De betydelser som människor skapar på grundval av externa impulser är inte på förhand givna. Meningsskapandets dubbla natur innebär att bl.a. kunskaper och tidigare erfarenheter bidrar till en speciell förståelse av händelsen. Betydelseerna är alltså inga återspeglings av verkligheten men är inte heller fria fantasier. I "meningskapandet" spelar också känslor en viktig roll. Eftersom det kognitiva och det emotionella starkt hör samman skiljs inte dessa aspekter åt i denna studie. Man skulle kunna påstå att det i varje mänsklig föreställning finns en känslomässig komponent. Som flera studier tidigare visat bygger människors meningsskapande i relation till extraordinära händelser i stor utsträckning på känslomässig grund (till exempel Höijer 2002; Olausson 2002).

Kognitionsteori är ett mycket brett fält som naturligtvis måste avgränsas för att vara fruktbart i en studie som denna där medierna har en framträdande roll, och där frågor om hur människor skapar mening kring kulturen och samhället är speciellt viktiga att analysera. Hur bidrar medierna till vår förståelse av samhället och vilka bilder och idéer accepterar

vi och införlivar i vår egen föreställningsvärld? (Höijer 2000). Ett centralt begrepp inom den sociala kognitionsteorin är *mentalt schema*¹, eller tolkningsram. Ett sådant schema kan beskrivas som den mentala struktur av verkligheten som varje individ bär med sig, och som hjälper oss att organisera de externa impulserna till ett för oss begripligt sammanhang. Schemana har avgörande betydelse för våra tolkningar och för vår förståelse av olika händelser och vad vi sedan kommer att minnas från dem. Det som möter oss, dvs "meddelandet utifrån", är uppbyggt av symboler – ord, bilder, färger m.m. – som aktiverar speciella scheman i vår tankevärld. Dessa scheman formar i sin tur själva tolkningen av meddelandet. Scheman är till sin karaktär värderande och affektiva, vilket påverkar våra bedömningar och preferenser (Waldahl 1998; Augoustinos och Walker 1995).

De mänskliga mentala processerna innebär att verkligheten, för att vi alls skall förstå den, delas in i mindre enheter, det vill säga den *kategoriseras*. Den information som når oss klassificeras för att passa in i olika kategorier, tillskrivs vissa egenskaper, och verkligheten förenklas och stabiliseras på detta sätt. Viss information väljer vi att ta till oss och annan väljer vi att avvisa. Vilka erfarenheter är det då som är de mest grundläggande för våra tolkningar och vilka processer är det som avgör val? Det är alltid lättare att ta till sig sådan information som stämmer överens med

---

1. Olika begrepp med liknande betydelse används frekvent, till exempel frames, scripts, modeller m.m.

de existerande mentala schemana än sådan information som på något sätt kräver förändringar av dessa. När ett specifikt schema väl aktiverats tenderar det att vara normgivande även för senare tolkningar. Att ta till sig meddelanden som är motsägelsefulla gentemot de etablerade mentala schemana är en omständlig process som kräver hög grad av motivation ifrån mottagarens sida (Waldahl 2000).

En framstående skola inom kognitions-teorin behandlar *attributioner*, det vill säga vilka orsaker människor tillskriver observerade händelser. Attributionsteorin ställer frågor om hur vi gör kausala tolkningar, det vill säga hur vi tolkar orsaker till händelser och skeenden, på vilka grunder och under vilka förutsättningar detta sker. Här menar man att människor visar en benägenhet att sluta sig till att individens motiv och personliga egenskaper *korresponderar* med deras handlingar. Vi tillskriver alltså den handlande personen skäl och personlighet som passar med de handlingar vi observerar, och på så sätt förklaras ett beteende. Det har visat sig att socialt oaccepterat beteende är mer informativt än socialt accepterat sådant. I sådana situationer tenderar åskådaren att förklara beteendet utifrån personliga eller *dispositionella* faktorer, det vill säga hur aktören uppfattas som person, snarare än utifrån *situationella* faktorer, det vill säga hur situationen påverkat aktören och föranlett dennes handlingar: "Attributionen om aktörens disposition kommer troligtvis att vara lika negativ som det observerade beteendet." (Augoustinos och Walker 1995:63, författarens översättning).

Åskådaren tenderar alltså att attribuera ett observerat beteende till den personliga disposition man tillskriver aktören. När det gäller aktören själv råder det motsatta förhållandet, nämligen att denne attribuerar samma handlingar till situationella omständigheter. Aktörer och åskådare har således olika perspektiv

på samma beteende, på situationen och på orsakerna till beteendet i situationen. Åskådaren ser aktören handla men ser oftast inte situationen medan aktörerna inte ser sig själva agera utan är begränsade till situationen. Studier har visat att detta mönster av attribution emellertid kan ändras om åskådare och aktör får information från ett annat perspektiv. En sådan perspektivförändring kan innebära att aktörerna blir åskådare till sitt eget handlande och åskådarna får en inblick i situationen för aktörens beteende. Det perspektiv vi har på ett skeende har alltså avgörande betydelse för hur vi sedan formulerar våra orsaksförklaringar (Augoustinos och Walker 1995).

Men hur ska vi nå den sociala dimensionen av dessa till synes individualistiska mentala scheman och attributioner? Här har teorin om *sociala representationer* en viktig roll att spela. Den franske psykologen Moscovici (till exempel 1984) har utvecklat tankar kring de mentala scheman som människor i vissa sociala grupperingar har *gemensamt*. Dessa sociala föreställningar har karaktären av *common sense-uppfattningar*, det vill säga uppfattningar om världen som tas för givna och är oreflekterade ("förgivettaganden"). Representationer fungerar på liknande sätt som de mentala schemana, de hjälper till att organisera personer och händelser inom etablerade kategorier. Sociala representationer fungerar dels som referensramar för klassificering och sortering av information, och dels ger de stoff till olika typer av förklaringar (Hewstone 1989). De är byggda på konsensus, det vill säga enighet inom gruppen, och reproduceras genom kommunikationen mellan människor. Ofta är vi omedvetna om de konventioner som styr representationerna, och därför förblir vi omedvetna om de fördomar etc. som utgör själva grunden. Istället betraktar vi våra föreställningar som "common sense" eller "sunt förnuft" (Augoustinos och Walker 1995).

Teorin om sociala representationer betraktar alltså psykologiska erfarenheter såsom bestämda av individens tillhörighet i ett kollektiv där åsikter och erfarenheter till stor del är gemensamma bland individerna. Teorin ser emellertid inte förhållandet mellan individ och samhälle som enkelriktat utan betonar det ömsesidiga förhållandet dem emellan. De sociala representationerna är verksamma på olika nivåer och rymmer till exempel gemensamma föreställningar inom en nation, ett samhälle, men även mer specifika föreställningar, gemensamma för mindre s.k. subgrupper. De sociala representationerna är dock inte statiska utan dynamiska och föränderliga genom processer av skilda slag (Augoustinos och Walker 1995).

När det gäller attributioner, det vill säga de orsaker som människor tillskriver olika fenomen, ger oss begreppet "sociala representationer" möjlighet att analysera kollektiva mönster av attribution, eller hur människor i en gemenskap av något slag tenderar att skapa samma typer av förklaringar. Detta kan exempelvis ske genom att man studerar attributioner för händelser i samhället. Det står klart att sådana attributioner inte enbart är produkten av individuella kognitiva processer utan snarare har en social och kulturell förankring. I slutändan är det naturligtvis vi som individer, inte kollektiv, som står för tänkandet och förklarandet men vi tar utgångspunkt i, för kollektivet, gemensam information. Våra trosföreställningar, kunskaper och så vidare utgör den bakgrund mot vilken förklaringar konstrueras och utvecklas. Det har hävdats att sociala representationer tillhandahåller någon form av automatiska förklaringar, vilka är socialt inlärd och kommunicerade via det gemensamma språket. Sådana kulturellt förankrade förklaringar blir så småningom betraktade som förklaringar baserade på "sunt

förnuft". Det är alltså inte alltid som människor engageras i en aktiv förklaringsprocess, utan allt som oftast hämtas förklaringen med automatik ifrån de sociala representationerna. I dessa fall handlar det om en typ av oreflektade common sense-förklaringar (Hewstone 1989; Augoustinos och Walker 1995).

Centralt i attributionsteorin är, som ovan nämnts, de två olika typer av attributioner som människor ofta gör i sina orsaksförklaringar: de dispositionella eller personliga attributionerna och de situationella attributionerna. Det har konstaterats en tendens till att vi framförallt attribuerar en annan människas handlingar till personliga karakteristika, snarare än situationella sådana. Bakom sådana förklaringar kan skönjas en föreställning om att varje individ själv kan bestämma sitt eget öde – att man helt enkelt får vad man förtjänar i en rättvis värld som denna. Detta fenomen har även diskuterats i ett kulturellt och ideologiskt sammanhang, där man ifrågasätter om benägenheten till dispositionella tolkningar är ett universellt fenomen. Frågan är om den inte är rotad i ideologin av individualism som är förhärskande i Europa och Nordamerika. Den dominerande föreställningen om individen inom västvärlden gör gällande att denne har betydande makt över exempelvis orsaksförlopp. Individens makt överglänser alla eventuella situationella omständigheter i betydelse (Augoustinos och Walker 1995).

Ovanstående teoretiska "grundplåt" skall ses som den analytiska basen för den här studien och den följande resultatredovisningen. Denna består alltså av intervjuer med 48 medborgare indelade i 16 grupper, vilka utgörs av såväl individer utan annan erfarenhet av händelserna än den de fått via medierapporteringen och personer som varit på plats och på något sätt varit aktiva under dagarna i Göteborg. Teorin tillhandahåller viktiga verktyg

för att skapa förståelse för de likheter och skillnader i tolkningar och förklaringar som vi kan finna i jämförelsen av åskådare och aktörer.

Den första delen som behandlar *Bilden av kravallerna* är indelad i tre underrubriker: *Den dominerande tolkningen*, i vilken majoriteten av de intervjuade befinner sig; *Den förhandlande tolkningen*, som på något sätt ifrågasätter och

diskuterar den dominerande tolkningen, samt *Den oppositionella tolkningen*, i vilken man helt vänder sig emot den dominerande förståelsen av händelsen². I den andra delen *Bilden av massmediernas rapportering* behandlas de intervjuades uppfattningar och åsikter om medie-rapporteringen från de aktuella dagarna i Göteborg.

---

2. Begreppen är inspirerade av Stuart Halls (1996) modell av möjliga tolkningspositioner i avkodandet av medietexter. Eftersom ingen analys av medietexter utförts inom ramen för denna studie, används inte begreppen i sin ursprungliga betydelse. Det är alltså inte säkert att den dominerande tolkningen bland de intervjuade korresponderar med en dominerande kod i nyhetsrapporteringen, vilken i sin tur har sin förankring i samhällselitens budskap, även om den möjligheten naturligtvis existerar.

BILDEN AV KRAVALLERNA

Den dominerande tolkningen

Orsaken till kravallerna

Den föreställning om Göteborgskravallerna som dominerar bland de tillfrågade bygger på misstro och skepsis gentemot aktivisterna och på tilltro och empati gentemot poliserna. Inte helt oväntat är det grupperna som inte har någon personlig erfarenhet av händelserna – åskådarna – som står för denna tolkning. Här befinner sig samtliga sådana grupper utom en, till vilken vi återkommer, medan ingen av de intervjuade aktivistgrupperna ger uttryck för denna typ av tolkning.

De spontana kommentarerna i den dominerande tolkningen fokuserar kravallerna – framförallt på Avenyn – och våldet, där aktivisterna som en mer eller mindre homogen grupp ges skulden för det inträffade medan polisen anses ha försvarat sig på ett legitimt sätt. Ofta inleds beskrivningen med ett enda ord sammanfattande ord, till exempel "onödigt":

- Onödigt.
- Håller med, onödigt.
- /.../
- Knäppa ungar, som inte förstod riktigt vart det ledde.

(Två män, en kvinna, grupp N)

- Ja, jag tycker att de gick bärsärkargång på Avenyn. Jag tyckte att de betedde sig som odjur. Men det kanske är vinklat. Det är jätte-svårt, men förstörde gjorde de ju.
- För man hörde ju alla affärsmän därute. All-

ting var förstört, va. Ja, jag tycker att det är hemskt, att det får förekomma sånt här, det tycker jag. Och jag tycker synd om poliserna, det gör jag, som får utstå sånt där elände.

(Kvinna, grupp K)

– Det känns lite sjukt att en polis kastar, eller har kastat gatsten, eller att de har anmält dem för det.

– Man kan ju förstå att de kastar.

– Man vet ju inte om det är sant.

– Nej det är svårt att säga, men de måste ju få försvara sig, poliserna.

(En kvinna, en man, grupp E)

Jag blev ju nästan sur när jag kollade, där det står någon "stackars" demonstrant, "tyck jätte-synd om mig för polisen slog mig en gång med batongen." Men vad fan, förtjänade han det inte, eller hon, de säger ju att de är så oskyldiga, men är de det egentligen? Jag tror inte på dem.

(Man, grupp B)

Dessa personer ger kravallerna dispositionella orsaker, det vill säga det oacceptabla beteende som bevitnats orsakas av de enskilda individernas tillskrivna personliga egenskaper: de beskrivs som "snorvalpar", "odjur" och "knäppa ungar". Aktivisterna tillskrivs på detta sätt rollen som förövare och betraktas som yttersta orsak till kravallerna. Flera intervjuade åskådare beskriver dessutom spontant reaktioner av ilska gentemot onödigt och kostsam förstörelse. Starka känslor som nyhetsrapporteringen

väckt och som troligtvis fått stor betydelse i dessa personers tolkningar av händelsen:

– Onödigt.

– Poliserna gjorde helt rätt skulle jag säga spontant. Jag fattar inte varför de här som kastar sten... om de ens vet vad de demonstrerar för.

/.../

– Jag tycker också att det var helt rätt det polisen gjorde. Man blir mest förbannad, tycker jag, när man såg hur de springer runt och tar stora stenar och kastar in i skyltfönster, butiker, restauranger. Oskyldiga människor som ju inte gjort ett smack. Jag menar, i slutändan, vem får betala allting. Då blir jag förbannad och tycker att det har daltats.

– Bunta ihop dem allihopa.

(Två kvinnor, grupp A)

– Man har ju sett /.../ i den där jävla parken där de hade det här jävla discotjosan. De som provocerade snutarna och som höll på pajasaktigt. Så fort polisen går in och gör någonting då är det polisernas fel, det blev jag jävligt förbannad på.

– Mmm.

– Han stod och hånade poliserna bara hela tiden. Poliserna gör ingenting först. Sedan när poliserna blir förbannade, då är det polisens fel allting. Jag tycker att det är jävligt konstigt.

(En man, en kvinna, grupp N)

Jag tycker alltså, första reaktionen det var alltså att jag blev hatisk. Jag tyckte de var sjuka när man såg dem, hundratals bara står och slänger stora jävla gatstenar mot hästar och liksom poliser och allting.

(Man, grupp B)

Situationen i Göteborg har på detta sätt givits en polariserad karaktär där frågor om rätt och fel blir relativt enkla att besvara, roller som ond och god är givna och icke förhandlingsbara. Ett djupt rotat förtroende för den svenska

polismakten tycks vara grundläggande för denna typ av tolkningar (jfr Olausson 2000). Polisen betraktas mer eller mindre oreflekterat som ordningsskapare och beskyddare av den "vanliga" svenska medborgaren. Denna förgivettagna föreställning räcker för att ge legitimitet åt de flesta av polisens handlingar:

– Det kommer ju alltid att bli så att några säger att poliserna använder för mycket våld /.../ men de är ju där för att... de är ju inte där för att aobryta en demonstration utan de är ju där för att det ska gå lugnt och ordentligt till.

(Alla instämmer)

(Tre kvinnor, grupp A)

– Jag tror i alla fall att det var demonstranterna som började. Gör inte de någonting, så gör ju inte polisen någonting.

(Kvinna, grupp E)

Man har det i bakhuvudet att polisen ska skydda oss.

(Kvinna, grupp F)

– Men, de [aktivister] som hade gjort någonting, de hoppade ju istället [från Viktoriabron]. Det såg man ju, de hoppade ner i gummibåten och simmade därifrån. De var ju rädda, de dolde ju någonting. /.../

– Alla förstår ju att om man inte gör någonting, så tror jag inte att polisen springer och slår på en med batong heller.

(Två män, grupp N)

I dessa fall där föreställningen om den goda polismakten dominerar existerar många olika förklaringar till att poliserna kanske ändå ibland uppträtt mindre lämpligt. Förklaringarna tjänar här syftet att förändra ett okänt beteende, i detta fall polisens brutalitet, så att detta bättre skall passa in i den färdiga tolkningsramen. En vanlig sådan förklaring är att

aktivisterna betett sig provokativt, och att det därför varit svårt för polisen att behålla lugnet. Polisens beteende förklaras här med situationella faktorer, det vill säga att det är den pressade situationen som orsakat de brutala handlingarna:

– /.../ Om poliserna har varit våldsamma, och det är klart att det kanske /.../, en del är ju typ lite hetsigare till humöret. Så om det var någon demonstrant som typ höll på att hetsa någon polis, så kanske han vart förbannad, och därifrån kanske det började. Helt plötsligt var alla poliser aggressiva. /.../

(Kvinna, grupp E)

[Man måste se till] omständigheterna när den här polisen då som låg på marken, som de hade kastat sten på. Då tror jag att man får lite panik som polis. Hur mycket man än har lärt sig, så när en kompis har blivit skadad, då tror jag man försvarar den.

(Kvinna, grupp D)

– Nej, men självklart så är det väl alltid... Man har ju sett bilder på poliser också som har, det har i alla fall sett ut som om de gjort ganska obefogade saker. Men man vet ju inte hur lång tid det har provocerats fram innan det väl hände. Det är ju sånt där man inte kan få veta.

– Jag vet inte, jag tränar boxning och jag vet ju hur man reagerar i situationer när man blir trängd och när man blir rädd. /.../ Det är något inom en som säger... En del springer men annars står man kvar och kämpar, och det är ju precis samma sak med poliserna. Vissa blir ju jätteaggressiva när de får en massa skit mot sig. /.../

(Två män, grupp B)

Indignation gentemot aktivisterna/demonstranterna är en vanlig reaktion bland åskådarna. I flera fall går uppfattningen att polisen

varit för "snäll" hand i hand med denna reaktion – att man borde ha tagit i lite hårdare gentemot aktivisterna som man uppfattat stört ordningen. Här efterlyses alltså hårdare tag gentemot fridstörarna:

Fråga: Hur ser ni på polisens agerande?

– Helt rätt.

– De skulle nog ha tagit i lite mer.

– Alltså jag, jag förstår inte grejen, nu kanske jag är lite skjutglad, men har dom pistol är det klart som fan att de får använda dem tycker jag. Okej då, det blir väl liksom ett vapensamhälle, men de måste ju kunna få försvara sig. Jag menar, om en polisman till och med fått en gatsten i bakhuvudet så att han faller ner och blir medvetslös... När ska de få använda sina vapen egentligen? Det verkar ju inte ens som om de får skjuta varningsskott över huvudet taget för då blir det ju rabalder om det också.

– Jag tycker absolut att de måste få skydda sig och liksom försvara...

– Ja, skydda sig själva och hästarna, åh jag blir så förbannad.

(Två kvinnor, grupp A)

– /.../. Jag kan tycka att de är, var, lite för flata.

– Ja, de är för släpphänta med allting.

/.../

– Polisen hade väl inte det där under kontroll heller från början.

– De törs ju inte göra något för de blir ju överfallna.

/.../

– Men de skulle ha haft ett par vattenkanoner där, och en trettio fyrtio kilos tryck i, så hade /.../ demonstranterna varit som furor.

– Jag tror lite grann att de är lite för snälla.

(Två kvinnor, en man, grupp K)

Fråga: Hur ser ni på polisens agerande?

– Mer våld skulle de ha utövat. Ja, det tycker jag. De kunde ha gått in och dragit loss lite

grand med batongerna mot dem som bråkar. Man ser ju dem som kastar sten. Ja, men då får de skit för det så att...

– Jämför med det som hände bara några veckor efter i Italien. Där var det ju mycket bättre agerande från polisen, där var det ju tårgas och hela köret.

/.../

– Kanske inte slå batongerna i huvudet men dra dem över smalbena eller knäveckan, vad fan som helst, så de kan få smaka lite. Det lönar sig inte att demonstrera.

(Skratt)

(Två män, grupp N)

/.../ Ja, jag blev chockad över att inte polisen gjorde mer. Jag tycker ju att de var alldeles för snälla mot dem. Jag tycker att de borde ha tagit in militär eller vad som helst, det tycker jag.

(Man, grupp B)

Ett tydligt ställningstagande för polisen och mot aktivisterna är alltså den dominerande uppfattningen när det gäller fördelning av skuldbördan. Förförståelsen av polisen är präglad av respekt och tillit, och man tycks ha stort förtroende för polisens roll som beskyddare och ordningsskapare i samhället. Ilska är en vanlig känsla som uttrycks och den riktar sig mot aktivisterna som man betraktar som bråkmakare och som orsaken till kravallerna.

Empatiska tolkningar

Att känslor är viktiga element i tolkningsprocessen, konstaterades ovan. Framförallt tycks starka emotioner i form av indignation betytt mycket för den dominerande tolkningen av kravallernas orsaker, men det förekommer även drag av empati i form av medlidande. Detta korsar gränserna mellan de olika typerna av tolkningar, men riktar sig åt olika håll och objekt. Ett centralt objekt för medlidandet hos de tillfrågade inom den dominerande tolk-

ningen visade sig vara polishästarna. Deras situation nämns ofta i inledningen av intervjun som ett av de spontana minnen man har av händelserna och dyker i så gott som samtliga grupper upp under samtalets gång:

Fråga: Är det något särskilt ni fäst er vid?

– Nej, men däremot såg jag något som var väldigt hemskt. Att de ger sig på hästarna. Alltså, även om polisen sitter på hästarna så...

/.../

– /.../ Jag tycker att man inte behöver dra in djur i någonting som...

– Men varför hade polisen hästar. Det verkar ju jätteenödigt.

/.../

– För det känns som att de blir oskyldigt drabbade (skratt). Det blev i och för sig poliserna med, men de skulle ju hålla ställningarna.

(Två kvinnor, en man grupp C)

– /.../ Stackars hästar, okej de måste vara ganska tåliga /.../ men hur fan kan man stå och slänga sten på en häst?

– Nej, då tycker jag att man gått bra långt.

(Två kvinnor, grupp A)

– Det [namn] och jag reagerade på mycket, det var att de kastade mot hästarna. Det kändes fruktansvärt illa alltså – att kasta gatsten mot en häst. Det var liksom riktat åt fullständigt fel objekt på nåt sätt, jag menar vad ska hästen, hästen hade ju inte...

– Nej.

– Men det är klart att det var en förlängning av polisen på ett sätt men ändå så är det någon sorts djurplågeri som jag inte kan förstå att... Ja, jag tyckte det var hemskt att se, måste jag säga.

– Ja, jag håller med dig.

(Två män, grupp F)

– Ja, det jag vart mest förbannad på det var ju när de kastade stenar på hästar och skit. De ska

ju vara emot allting, köttätare och allting.

(Skratt)

– Sen ska de kunna kasta stenar på hästar, det är, ja...

(Man, grupp N)

/.../ Att de kastar på försvarslösa djur. Det är liksom oförsvarbart, tycker jag. Jag kan inte förstå det riktigt. Vad har djuren med det att göra. Man å andra sidan, vad har polisen med det att göra också. /.../ Jag tycker att det är tokigt att de försöker kasta på oskyldiga djur, som inte kan försvara sig. Galet, tycker jag.

(Man, grupp B)

Att polishästarna får en central roll i de empatiska tolkningarna, kan te sig tämligen förvånande med tanke på det minimala utrymme medierna ägnat åt djurens situation under kravallerna vad gäller analys och debatt. Mediernas fokus kan annars åtminstone till del förklara medlidanderetikens existens, vilket var fallet i exempelvis Kosovokonflikten 1999 (Höijer 2002; Olausson 2002).

En förklaring till medlidandet i samband med Göteborgskravallerna kan istället vara den polarisering som dessa intervjuade uppfattat. Här har rollerna som "ond" och "god" stor betydelse för meningsskapandet. Genom denna kategorisering aktiveras liknande mentala kategorier som används i en krigssituation – prototypen för ett polariserat drama. Rollerna som förövare och offer måste exempelvis tillsättas för att skådespelets rollista skall bli komplett. Att aktivisterna, för dessa åskådare, är förövarna står tämligen klart, medan rollen som offer är något mer diffus. Visserligen säger sig många tycka synd om poliserna och känner medlidande med dem men de betraktas ändå ha haft en viss valfrihet. De oskyldigaste varelsena i situationen blir därför hästarna som helt utan egen förskyllan måste utstå stenkastningen. Poliserna

och deras anhöriga är emellertid ett annat objekt för de empatiska tolkningarna:

– Poliskrakarna får stå ut med mycket.

– Ja, jag säger att jag tycker synd om poliserna i alla fall. Vid Malexander där de knäppte ett par stycken.

– De är ju väldigt utsatta

– Ja de är det.

– Och familjerna. Makar och barn som sitter hemma. De kan ju inte veta om poliserna kommer hem levande eller döda, när de rycker ut på sina arbeten.

– Nej det är väl, det är egentligen värsta gruppen – poliserna – som är så utsatta för allting. Jag tror inte det finns någon grupp som är så utsatt som polisen är.

(Alla instämmer)

/.../

– Så att poliserna är nog värsta utsatta gruppen, när de ska vara med ute och ta reda på sånt där, demonstrationer och skit.

(Två kvinnor, en man, grupp K)

– /.../ jag tyckte synd om poliserna, det gjorde jag.

– För de ska ju liksom skydda oss i samhället, va. Och de blir ju attackerade.

(Två kvinnor, grupp D)

Andra oskyldiga att tillskriva offerrollen är de personer och institutioner som fått egendom och annat förstört genom vandaliseringen, främst längs Avenyn. Medlidandet gentemot dessa är ett uttalat element i mångas tolkningar, som naturligtvis stärker föreställningen om aktivisterna som de onda och förövarna i dramat:

– Det är ju otroligt mycket oskyldiga människor, eller människor som inte har någonting med saken att göra över huvud taget som blir lidande.

(Alla instämmer)

– Jag menar, det är säkert folks privata bostäder med butiker och sånt där...

– Klotter och sånt var det ju också.

(Två kvinnor, grupp A)

– Det var ju fruktansvärt. De trodde ju inte att det var sant när de kom...

– Nej. De var ju rädda då att vara ute, och de bar in allt som stod utanför och...

– Ja, men så ska det väl inte få gå till i alla fall.

(Två kvinnor, grupp D)

– Ja, de förstör Nordbanken, eller det var någon bank i alla fall. När de förstör en massa affärer som är på gatan. Det har ju liksom inget att göra med...

– Jag såg en engelsk kille som ägde en mattaffär där nere. Den var helt sönderslagen. Han stod och borstade bort glas liksom. Han kunde inte göra någonting. Han får inte ersättning för det heller. Helt sjukt.

(Två män, grupp L)

EU-mötet och demonstrationerna

Gemensamt för dem som enbart fått information om händelserna i Göteborg via mediernas rapportering är att man minns relativt lite av arrangemanget som varit aktuellt under dessa dagar och som var upprinnelsen till demonstrationerna. Man har framförallt vaga föreställningar om demonstrationernas syfte. Uppenbarligen är detta inget man lagt på minnet på samma sätt som bilderna av kravaller och våld. Svaren formuleras ofta i termer av motfrågor, vilket tyder på osäkerhet om svaret är korrekt:

Fråga: Vet ni vad de demonstrerade emot för någonting?

– Kapitalismen. Handlade det inte om pengar? De rika människor som var där?

– Ja, jag har inte förstått.

– Det frågade jag mig själv faktiskt några gånger

när det höll på. "Vad fan demonstrerar de emot egentligen?"

– Men det var väl... var det inte så här, EU? Där var det en massa rika länder som pratar om EUs pengar och vad de skall lägga pengarna på, dittan, dattan. Och de tycker väl inte om kapitalismen, McDonald's...

/.../

– Man är rätt så dåligt insatt i vad de gjorde där. Kom de fram till något överhuvudtaget eller oart det några...?

(Två män, en kvinna, grupp N)

Fråga: Vet ni vad man demonstrerade emot?

– Neej.

(Skratt)

– Det var ju något möte, då.

– Ja, precis. Det var något möte, ja.

– Det har liksom kommit lite i skymundan.

– Väldigt mycket.

– Var det EU-toppmöte?

/.../

Fråga: Ni kanske kommer ihåg någon person som var där?

– Alltså, EU-gubbar då eller något sånt där.

/.../

– Demonstranterna var där.

– Ja, precis. De var ju där. Väldigt många.

(Tre kvinnor, grupp A)

Fråga: Vet ni vad man demonstrerade emot?

– Var inte det det här valet av president i USA, eller?

– Ja, det var mot Amerika, har jag en känsla av. Mot presidenten, var det inte det?

(Skratt)

– Det har ju fallit undan.

/.../

– Ja, men var det inte om att de här delegaterna skulle uppfatta att man inte ville ha krig? Ja, vad var kärnan i det? Det försvann i alltihopa faktiskt.

– Och det var liksom svårt... för jag utgår ifrån att det också var sådana här lagliga demonstranter.

Men det var svårt att hålla isär det här, som man såg det på TV.

(Två män, en kvinna, grupp F)

– De demonstrerade väl mot, ja vad fan heter det, etablissemang.

/.../

– Jag har nog ingen pejl egentligen om vad, jag vet inte egentligen hur det gick till.

– Nej, inte jag heller.

– Det enda jag har fattat det var att det var EU, nåt toppmöte, och sedan att det var en massa demonstranter och sedan blev det kaos och att de förstörde. Ja, allt det här som man såg på TV då. Jag vet inte varför, nej det tror jag inte jag vet.

(Två kvinnor, en man, grupp O)

– Jag såg bara på TVn att de höll på att demonstrera, så jag har faktiskt ingen aning om vad det var de demonstrerade emot. Men var det inte något toppmöte?

– Jo, jo, jag vet att det var det. Men jag vet inte exakt vad det var de hade emot det.

– Nej, man känner ju mest till hur de demonstrerade, inte riktigt vad de demonstrerade mot.

– Man fick alltid se bilder på TV om att de kastade sten och...

Fråga: Vet ni vilket evenemang som hölls i Göteborg vid den här tidpunkten?

– Nej.

– Presidenten var väl där också, USA:s president.

– Jag vet inte vad det var för något möte faktiskt.

– Nej, jag tror att jag kollade någon gång men det är inte det som fäst sig i huvudet. (skratt)

(Två kvinnor, en man, grupp C)

Fråga: Vet ni vad man demonstrerade emot för något?

– Nej, jag kommer faktiskt inte ihåg riktigt för allting blev ju fokuserat på våldet bara.

/.../

– Det var ju delois mot Bush. Bush var ju där.
/.../

Fråga: Kommer ni ihåg vilket evenemang som ägde rum i Göteborg?

– Nej /.../.

/.../

– EU-toppmötet, EU-toppmötet var ju där.

(Tre män, grupp G)

Att skylla sig själv

I den dominerande tolkningen om händelserna i Göteborg ingår också föreställningen om att demonstranterna själva orsakat de olägenheter de råkat ut för. Detta gäller till exempel för händelserna på Hvitfeldska och Schillerska skolorna, och de massgripanden av demonstranter som gjordes. Resonemangen går ut på att aktivisterna har sig själva att skylla genom att överhuvudtaget befinna sig på dessa platser:

– Oavsett om de slår en skyldig eller skyldig så tycker jag inte man kan klandra polisen för att han har slagit en oskyldig. Han kan inte veta när alla i den massan /.../ han kan inte veta att den är elak, den är snäll.

– Ja, men han måste slå någon som provocerar.
/.../

– Men när det blir kravaller och de springer och jagar så här hundra stycken. Och är de i vägen, den oskyldige människan, då får han faktiskt skylla sig själv. Då är det inte polisens fel.

– Han behöver ju inte springa.

– Han behöver ju inte vara där det händer /.../

(Två män, grupp N)

– Ja, det fick man höra sedan /.../ Hur mycket skit de [demonstranterna] fick ta ifrån polisen, vad de gjorde och hur mycket de slog och hur många som skadade sig. Hade stora blåmärken här och där. Men vad de faktiskt gjorde där ifrån början och vad de gjorde mot polisen själva det är...

– Visst, sedan är det ju en och annan som kanske faktiskt bara har varit där, som inte har kastat en enda sten eller någonting sådant och polisen har motat bort liksom alla. Så visst, någon kanske har fått ett slag eller någonting sådant, och då blir det jättesynd om dem helt plötslig. Men helt oskyldiga... Jag menar man behöver inte ställa sig mitt i alltihopa i sånt fall. Det behöver man inte göra...
– Och polisen är ju där för att göra sitt jobb. De är ju där av egen fri vilja.

(Tre kvinnor, grupp A)

Även här ges polisens insatser full legitimitet, och man ser inga alternativa förfaringssätt. Föreställningen om den rättvisa och omdömesgilla polismakten ligger även här till grund för tolkningen, och förståelsen för polisens agerande är framträdande:

Fråga: Hur ser ni på massgripandet av demonstranter?

/.../

– Jag trodde de skulle ta många fler ändå. Det skulle de nog kunna göra tror jag, eftersom de tog väldigt lite folk.
– Men oftast när de griper demonstranterna så är det ju några rötägg, några elaka människor är ju där. De går ju inte bara emot den där som spelar gitarr – de här flower power typerna. De gick ju aldrig in mot dem, för de var ju lugna. Men finns det ett rötägg och det är tio stycken, då måste de ju ringa in alla tio för att kunna ta just honom. Så det är väl ganska naturligt, eller hur?

(Två män, grupp N)

/.../ Det var kanske bara ett litet fåtal som hade såna vapen och grejs därinne [på Hvitfeldska]. Det fick ju de andra lida för. Polisen kunde ju inte sortera ut vilka det var, utan då fick de ta hela gänget. Och det är klart att de som var oskyldiga, de kanske blir lite sura i kanten, men det får de finna sig i. /.../

(Man, grupp F)

– Det var ju säkert en och annan oskyldig på den där bron.

– Jo, det var det säkert.

– Men jag menar, då om man nu blir intagen av polisen och man är oskyldig, så är det ju uppenbart ganska snabbt ju. Om man verkligen har gjort någonting. Så jag menar, det är ju inte större skada skedd i sånt fall

(Två kvinnor, grupp A)

– Men det jag tänker på är ju att om de stängde in dem på skolan ville de bara gå in och se vad de hade, om de hade vapen och så. Om man har rent mjöl i påsen, släpper man inte in poliserna då? Låter dem komma och kolla att det här är okej.

– Jo, men jag menar, de stänger ju inte in dem utan att ha sett någonting.

– Nej, det är det jag menar.

– De hade naturligtvis sett att de har vapen därinne.

(Man och kvinna, grupp O)

Visst det [insatsen vid Hvitfeldska] kanske hade gått att göra på ett smidigare sätt, men de ska sätta åt dem om det finns misstanke. /.../ så att det inte finns en chans att de går fria. Visst det är säkert oskyldiga därinne, men vore jag oskyldig därinne så skulle jag nog, som jag känner nu, förstå att de rusar in. Ifall jag vet att det finns massa vapen och diverse. /.../

(Man, grupp B)

Skottet mot den 19-åring som skadades i buken uppfattas som i stora drag försvarbart och orsakat av hans och övriga stenkastares beteende. På samma sätt som man tidigare formulerat plausibla förklaringar till polisens, som man uppfattat mindre lyckade beteenden, hittar man också skäl för att skottet är försvarbart:

Fråga: Vad var det som gjorde att ni tycker att polisen har rätt att skjuta i den situationen?

– Ja, det man ser på bilderna på TVn så var det ju aldrig någon som var riktigt hotad, men...

– Jo, det tycker jag.

– Jo, man kastade stora stenar mot ansiktet på poliserna, kanske inte just den episoden man får se på TV, men...

– Ja, men han ligger ju nere, han ligger ju på backen han som blev träffad av första stenen. Så han kan ju inte försvara sig /.../. Han ligger ju där och är väldigt öppen för stenarna. Om man träffar honom fel i huvudet så är det ju...

– ... då är det kört.

– Det är konstigt att ingen fick allvarliga skador av stenarna.

/.../

– Det är ju mordförsök varenda gång man kastar en sten mot någon. /.../ Man gör det ju medvetet trots allt.

(Två män, en kvinna, grupp N)

– /.../ Här ser man poliserna och här kommer killen och kastar, och sedan – efteråt – såg man att det var en massa poliser i bakgrunden, men de som var framme och tog emot stenarna, de visste ju inte vad som hände där bakom.

– Nej.

– Men det ser man ju härifrån. Så jag menar, att säga att det var tjugo poliser... De som stod där och tog emot stenarna, de visste ju inte att de andra fanns.

(Två män, grupp F)

– Jag vet ju att det var nån kille som blev skjuten, men jag vet ju inte liksom...

– Han stod ju och kastade gatstenar mot polisen. Men grejen är ju att han utgör inget direkt hot, menar de, precis när polisen skjuter för då har han vänt sig om. Men innan har han ju precis suttat två stora gatstenar mot polisen och det är väl då... en polisman ligger alltså ner. /.../ Ja, men det tycker jag var helt rätt [att polisen sköt].

(Två kvinnor, grupp A)

Att personen ifråga är ansvarig för sitt eget öde och därför får "skylla sig själv", är en återkommande formulering bland dessa personer:

– Och så blir det sånt bråk om det att de sköt den här grabben då. Han får ju skylla sig själv.

– För man såg ju liksom bara "Oj, kom och mucka gräl". Man såg ju det på honom. Och när han kastade en sten och de höjde vapnet – de visade ju att de skulle skjuta – han bara muckade på, och fortsatte att kasta. Då får han ju, det är som [namn] säger, då får han ju skylla sig själv för då har han ju självförvållat den skadan.

/.../

– Då tigger han ju om att bli skjuten.

(Man och kvinna, grupp E)

– Jag kommer ihåg när han vart skjuten, han den där som kastade sten.

– Jag tycker faktiskt att han får skylla sig själv, som det såg ut där.

– Ja, fast de kunde ju ha skjutit lite bättre. Jag tror inte kanske att det var meningen att skjuta honom så där svårt.

/.../

– Man får ju liksom vara... om man står och kastar sten på massa beväpnade människor, då får man ju liksom räkna med det.

(Kvinna och man, grupp C)

– Även om det inte var liksom hundraprocentigt naturligtvis, det var ju inte rätt av polisen att skjuta, det kan man ju inte säga. Men jag tycker definitivt inte att det var fel.

– Nej, så känner jag också.

– Jag tycker att det har sig själva att skylla på något sätt.

– Ja, de har gått för långt.

(Kvinna och man, grupp O)

Medlidandet är, vid sidan av indignationen, en för meningsskapandet kring Göteborgs-

kravallerna framträdande känsla. Som vi sett riktas detta åt många olika håll, mot flera olika objekt. Den skottsbadade 19-åringen ingår dock inte bland dessa:

- Jag tycker det är helt rätt.
- Att han blir skjuten.
- Ja, jag känner inget medlidande alls för honom.
- Nej.

(Två kvinnor, grupp A)

- Alltså, det låter grymt, men jag tycker inte synd om den där killen.
- Nej.
- Jag gör inte det. Det är grymt men jag tycker – de går ju in för att skada poliserna. De går ju in för att skada, och de står ju med sitt liv som insats där.
- Ja, jag tycker inte heller synd om killen. Det han har gjort...

(Två kvinnor, en man, grupp O)

Mot den förhandlande tolkningen

Inom ramarna för den dominerande tolkningen av kravallerna, det vill säga att man uppfattar dessa som en kamp mellan aktivister som bråkmakare och poliser som fredsbevarare, går mer nyanserade tolkningar att finna. I dessa tolkningar med förhandlande inslag öppnar man upp för tanken att rollerna understundom kan vara ombytta. I resonemangen prövas möjligheten att vissa av aktivisternas handlingar kan vara legitima medan polisernas ageranden understundom kan ha varit försvarbart:

Fråga: Vad tycker ni om demonstranternas agerande?

- Ja det var väl onödigt, eller...
- Ja, det känns ju som att det är väldigt dumt att stå och kasta sten på polisen. Men ändå, om ingen lyssnar så, vad ska man göra?
- /.../

- Jag tror inte att man behöver ta till så mycket våld, eller våld överhuvudtaget för att synas.
- Vem kommer ihåg en fredlig demonstration, egentligen är det ju inte så många som kommer ihåg en sådan efter ett tag.

/.../

- Fast jag tycker att polisen använder ganska mycket våld också i såna där situationer. Jag tycker alltid, alltså så fort jag ser en demonstration när de börjar bli lite påstridiga. Då tycker jag alltid att poliserna slår dem med batonger.
- Ja, men det är ju inte så konstigt. Där var det inte så konstigt.
- /.../ När någon blir attackerad så måste de ju få försvara sig. De får ju inte gå till anfall, men de måste ju få försvara sig.

(Två kvinnor, en man, grupp C)

- Fruktansvärt.
- Idioter som kastar sten, typ.
- Ja, förvirring åt båda hållen /.../ ja, hur allting var från början till slut.
- Ungdomar som handlar fel.
- /.../
- Sedan även polisens agerande där också.

(Två kvinnor, en man, grupp O)

De nyanserade tolkningarna i grupp O tycks emellertid inte ha varit omedelbara, utan följt som en konsekvens av händelseutvecklingen efter junidagarna:

- /.../ Jag vart bara irriterad på de här ungdomarna liksom, att "hur orkar de hålla på?". Så det är dem jag varit mest irriterad på. Att de har skapat sin situation själv på något vis.
- Ja, det var jag också i början, men sedan när jag fick se den andra bilden, just polisens agerande. Alltså det de [aktivisterna] gjorde, det var ju fruktansvärt dumt, men samtidigt tycker jag... hur polisen agerar där...
- Ja, den delen har jag missat lite.
- Och sedan, de här filmerna som de visade hop-

klipp på hur det var. Då började man liksom, puh, "vem kan man lita på" känner man.

(Två kvinnor, grupp O)

Grupp O är inte helt överens i sina tolkningar av rollfördelningen god/ond, och det är denna brist på konsensus som orsakar det förhandlande elementet i deras resonemang. En av kvinnorna (B i citatet nedan) har uppenbarligen efter hand blivit osäker på polisens roll i händelseförloppet och återkommer gång på gång till svårigheten med att veta vem man egentligen kan lita på. Det tidigare självklara förtroendet för polisen har ruckats något:

A: Det var ju faktiskt många poliser som också vart skadade. Det tycker jag inte man har hört så där väldigt mycket om.

B: Ja, /.../, men samtidigt tycker jag att även polisen ska ifrågasättas så att vi fortfarande ska ha ett förtroende för vår polis i Sverige idag. Vi ska kunna tro på polisen. Jag kan tänka mig att det är många som... liksom, man måste veta vad som hände.

/.../

C: Alltså, bli ansatta på det här sättet som de blir.

A: Polisen försvarar sig ju. Man måste ju få försvara sig.

B: Men, det har ju faktiskt... man läser ganska ofta att det kan hända grejer just när polisen har varit inblandad. Och då måste man ju som svensk... måste jag verkligen kunna tro att polisen gör sitt bästa, de är ju vårat...

C: Ja, men det här är ju inga demonstranter, det är ju liksom våldsverkare.

A: Mmm, ja.

C: De ska ju ha rätt att gå fram och slå ner dem bara. Pang, rakt av.

/.../

B: Ja, men det är ju det som är frågan. Det vill jag veta är vad som hände precis.

(Två kvinnor, en man, grupp O)

B: Från början tyckte jag det var fruktansvärt det ungdomarna gjorde /.../ och att polisen gör helt rätt. Men sedan när man ser /.../ även polisens agerande... Jag tycker det här med att skjuta... eller jag vet inte vad jag tycker egentligen. Så jag fick väl en lite annan bild tycker jag. /.../ Ja, jag ändrade mig nog, tror jag där.

Fråga: Mmm, vad säger du? (riktad till A)

A: Nej, jag har inte ändrat mig, men jag har å andra sidan inte följt så mycket nu på slutet.

Men jag står fast vid min åsikt att jag tycker att de [aktivisterna] har betett sig jätteilla.

(Två kvinnor, grupp O)

De vanliga förklaringarna som vi tidigare sett exempel på att legitimera även polisens mindre lyckade insatser, prövas också i resonemangen med förhandlande inslag:

– Jag tror inte att man mår så bra som polis hel-
ler, när man får stora stenar på sig. Jag tror inte att man agerar riktigt normalt då. Man blir väl alltså rädd. Det är klart om man får en sådan där sten i huvudet.

– Det blir ju automatiskt, man vill ju försvara sig själv och gå till motattack. Det kan man ju inte beskyllas för heller. Fast egentligen, för de är ju poliser. De är utbildade för det...

– Mmm, man såg faktiskt att de, när de red, att de stod och slog på dem från hästen.

– Ja.

– Det är ju också lite, egentligen, lite dumt. Men ändå så, jag vet inte.

(Två kvinnor, grupp C)

Så långt som att helt vända på rollfördelningen av ond och god vill personerna i de två grupperna O och C inte sträcka sig. Vid en direkt fråga glider man istället över till den dominerande tolkningen av händelsen:

Fråga: Vad tycker ni generellt om polisens agerande i Göteborg?

– Jag tycker att det var bra, eller jag vet inte så mycket, men jag tycker att det verkar bra.

/.../

– De gjorde ju vad de kunde ändå, poliserna alltså, det är inte lätt att hålla ordning på så många galna människor.

(Man och kvinna, grupp C)

Fråga: Vad har ni för personliga uppfattningar /.../? Hur ser ni på demonstranternas agerande?

– Ja, jag tycker de är komplett, alltså de här som kastar då, jag tycker att de är helt dumma i bollen.

– Ja, det finns inget försvar för det de håller på med. /.../

– Ja, jag håller med. Det de gör, det har ju sparat ur fruktansvärt tycker jag. Ja, det har verkligen gått för långt nu va.

– Och på något sätt får jag för mig att vanliga svenskar bryr sig inte om även om polisen gjorde fel på något sätt. I alla fall tycker jag det känns så, att man gjorde rätt i alla fall. Även om det är rättsligt fel.

– Mmm, man måste liksom markera någontans.

(Två kvinnor, en man, grupp O)

Det tycks som om man, sina förhandlande resonemang till trots, har svårt att helt släppa den dominerande tolkningen. Den socialt förankrade och accepterade föreställningen om polisen som fredsbevarande och omdömesgill kraft i samhället kan även här tjäna som förklaring till den dominerande tolkningens genomslag:

– Jag tycker att de [aktivisterna] får skylla sig själva, för jag tror inte att polisen skjuter någon som bara står och...

– Och inte gör någonting.

– Och inte gör någonting, nej.

(Två kvinnor, en man, grupp C)

– Samtidigt så litar man väl på polisen, man kan

väl inte tro att de bara gör det [griper aktivister] för att...

/.../

– Man ska ju lita på dem, det är ju våran, eller hur, trygghet./.../

(Två kvinnor, grupp O)

Den bestående första tolkningen

I åtminstone en av de två ovanstående grupperna, som alltså närmar sig en förhandlande tolkning av händelserna, kan vi konstatera att det förhandlande inslaget är ett resultat av förändrade åsikter efter hand när mer information blivit tillgänglig. Att åsikterna på detta sätt justerats, är dock generellt sett inte symptomatiskt för personerna med den dominerande tolkningen. Ofta ger man ett mer eller mindre utvecklat "nej" till svar på frågan om åsikterna ändrats under tiden som gått, och i något fall har t.o.m. de ursprungliga åsikterna skärpts:

Fråga: /.../ Har era åsikter förändrats någonting under tiden fram till idag?

– Jo, att de skulle skjuta och slå mer. Ja, men det kan jag stå för. De skulle ha gått mycket hårdare fram, poliserna, men de får ju inte. Det blir sånt jävla skriveri om allting så fort de gör någonting lite grand för brutalt. /.../

(Man, grupp N)

Fråga: /.../ har era åsikter ändrats någonting under tiden? /.../

– Njaj, det är nog första, vad heter det, intrycket som biter sig fast.

– Nej.

– Det kan hända att först tyckte jag nog ungefär som nu att "vad larvig", eller att polisen gjort rätt och så. Fast sedan så hörde man så himla mycket om att det var poliser som gjorde fel /.../ så då kanske typ ett tag, då det var så mycket om det, så tror jag nästan att jag började tycka att

polisen inte gjorde rätt. Fast sedan struntade jag i det och så gick jag tillbaka till det där att de hade nog rätt i alla fall.

(Två kvinnor, en man, grupp E)

Ja, men just det här att förstöra en hel stad. Det kostar ju pengar för alla. Det drabbar ju inte bara dem /.../ Jag menar, om du fifflar lite med skatten, det skiter väl jag i, jag bryr mig liksom inte, men om andra blir skadade och man förstör och man klottrar och sånt där, det drabbar alla andra människor också. /.../ Jag tror inte att jag skulle ändra åsikt om jag satt och pratade med en nu som hade varit där och kastat. Jag skulle säkert bara tycka ännu mer att jag själv har rätt liksom, så jag blir nog inte påverkad av om man diskuterar eller hör på TV, utan jag har ju min åsikt från början. Sedan kan den kanske förstärkas lite eller man tycker att de ska ha hårdare straff och sådana saker.

(Kvinna, grupp A)

Fråga: /.../ Har era åsikter förändrats under tiden?

– Nej, det tror jag inte. De har nog blivit hårdare om de har förändrats på något sätt. Jag har blivit mer hatisk när man har förstått innebörden ungefär av vad det betydde för Sverige, tycker jag /.../

(Man, grupp B)

Den första tolkningen av kravallerna tycks stå sig, och man är tämligen obenägen att ändra sina tolkningar på basis av ny information man fått via medierna. Intervjuerna visar till exempel att många vänder sig emot den typ av kritisk journalistik, som i samtalen ofta exemplifieras med "Uppdrag Granskning", och menar att man där bedrivit något slags hetsjakt gentemot polisen. Detta tema återkommer vi till under rubriken *Avvisade mediebilder*.

Kommunikativ enighet och sunt förnuft

Det framkommer att åsikterna inom den dominerande tolkningsramen sällan eller aldrig

utmanats eller ifrågasatts av andra personer i de intervjuades närhet. Detta visar svaren, då man tillfrågas om man diskuterat kravallerna med andra personer, och om dessas åsikter i så fall varit avvikande på något sätt. Det är alltså troligt att kommunikativ konsensus legitimerar och reproducerar den dominerande tolkningen och något förhandlande inslag blir aldrig aktuellt. Förgivettaganden förblir outmanade och de givna roller som tilldelats aktiver och poliser prövas aldrig i samtal eller diskussioner med andra:

Fråga: Har ni diskuterat kravallerna med andra?

– Jaa.

Fråga: Har de ungefär samma uppfattning som ni eller, och vilka är det?

– Ja, de har väl ungefär samma uppfattning vad jag förstår. Det är ju både föräldrar och polare och alla man kommer åt höll jag på att säga /.../ /.../

– Men där tror jag också att det kan vara, att det är gruppträck samtidigt. När man tycker något inför varandra, så kan man spinna vidare på det och sedan, ja fan så är det ju – jag tror att det sprids mer så än rent från media. Fast det är väl media som man får det från början och sedan så spinner man vidare och sedan trissas det väl upp, tror jag.

– /.../ Jag har diskuterat med familj och vänner, men jag vet inte... Alla har tyckt på ungefär samma sätt. Det är ingen som har tyckt att det har varit bra och det är ingen som har tyckt att polisen i stort sett har gjort något fel.

(Två män, grupp B)

Fråga: Har ni diskuterat de här kravallerna med andra, och i så fall vilka?

– Ja, jag har suttit i bastun och pratat /.../.

– /.../ och på bokbindargruppen har vi också pratat lite grand sådant här till och från, men vi är ju så överens så det är ju inget roligt för diskussionerna glider ju ut snart.

(Skratt)

– Ja, det borde vara någon som sticker upp.

/.../

– Nej, det är ju samma för mig. Det är klart man snackar med brorsorna och vännerna, men man är ju överens.

(Två män, grupp K)

Fråga: Dem som ni har pratat med, har de haft samma uppfattningar som ni?

– Ja nästan, jo i stort sett.

– Jo, alla som jag har pratat med tycker samma sak som jag.

– Ja, det är ingen som tycker att poliserna är helt ute och cyklar utan det var ju de andra som är helt...

/.../

– /.../ det kanske finns någon krake som tyckte det var onödigt att skjuta eller så där, men överlag tycker fan alla likadant.

(Kvinna och man, grupp N)

Fråga: Har ni diskuterat de här kravallerna med andra, och i så fall vilka?

– Familjen, när man blev som mest upprörd.

/.../

– /.../ Ja, det är väl med några kompisar så där. Man har bara nämnt det om man har suttit och det har varit på nyheterna. /.../ De flesta, de som jag vet att jag pratat med, de har ju samma åsikt. De tycker att polisen kunde nog ha tagit i lite hårdare.

– Ja, jag känner faktiskt inte någon som inte har den åsikten som jag har.

– Nej, det är ju ingen vad jag vet som tycker att det är särskilt synd om demonstranterna utan de har liksom fått vad de förtjänar.

(Tre kvinnor, grupp A)

Bland de intervjuade tycks det råda ett djupt rotat, icke ifrågasatt, förtroende för polisen, som får rollen som "de goda" under kraval- lerna, medan aktivisterna tilldelas rollen som

"de onda". Personerna inom den domineran- de tolkningsramen menar också att det, vid sidan av massmediernas rapportering, är det egna "sunda förnuftet" och ens "uppföstran" som avgjort hur man har format sina åsikter om händelsen:

Fråga: Vad tror ni era åsikter grundar sig på?

– Intryck, massmedia... hela det här man har med sig i bagaget, tror jag. Är det inte så? /.../ Vilka värderingar man har själv.

– Jo, till att börja med vad som är rätt och vad som är fel. Det är ju liksom grundläggande. /.../ Men det är ju det man har i ryggsäcken som du säger. Under hela sin uppväxt. Vad som är rätt och fel och hur man tycker att demonstrationer ska gå till. De ska ju definitivt inte gå till på det här sättet i alla fall. Men det är ju media helt och hållet som har gett mig bilden i alla fall.

(Kvinna och man, grupp O)

– /.../ Äldre, tror jag, håller med polisen. Vi kanske har lärt oss att... att poliserna gör sitt jobb, men ungdomar är...

– "Akta dig. Polisen kommer och tar dig".

– Javisst, på ett annat sätt. För ungdomar de har ingen respekt, en del alltså.

/.../

Fråga: Vad tror ni att era åsikter grundar sig på?

/.../

– Det är nog genom våran generation. Vi är präglade på ett annat sätt.

– Nej, jag vet inte om det är det, utan jag tror att det bara är en reaktion man läst om. Då har vi med känslor att göra. Om hur man ser saker och ting, hur man upplever det.

– Ja och sedan finns lagar och förordningar som man följer.

(Tre kvinnor, grupp D)

Fråga: Vad tror ni att era åsikter grundas på?

/.../

– Sunt förnuft, man betar sig inte så där som i...

(Skratt)

– Ja men vad fan, vi lever i civilisationen. Fan, man beter...

/.../

– Ja, exakt. Man är uppfostrad. Man gör inte så där. Tycker man någonting annorlunda, inte fan går jag runt och slår sönder skyltfönster för det.

/.../

(Man, grupp N)

Fråga: Vad tror ni att era åsikter grundar sig på?

/.../

– Jag tror det har med uppfostran...

– Ja, det har det.

/.../

– Ja visst är det uppfostran.

– Ja, och det brukar jag säga med. Barna, de blir inte uppfostrade som en annan vart. Man fick lära sig mer att lyda än ungar får göra nu.

– Man blev uppfostrad på ett annat sätt förr.

/.../

– Man fick lära sig fel och rätt.

(Två kvinnor, en man grupp K)

Förklaringarna och tolkningarna som skapats inom den dominerande tolkningen är troligtvis i stor utsträckning tämligen oreflekterade i sin karaktär, snarare än resultat av aktiva förklaringsprocesser. De tycks vara baserade på kollektivt förankrad common sense, det vill säga förgivettaganden om samhället i allmänhet och polisen i synnerhet.

Den förhandlande tolkningen

Orsaken till kravallerna

I intervjuerna dominerar, som vi sett, den tolkning där demonstranter och aktivister kategoriseras som bråkmakare och våldsvarkare, medan poliserna betraktas som fredsbevarare och våldsstävare. I det polariserade dramat är aktivisterna de "onda" och poliserna de "goda". I de fall de aktuella händelserna tyder på någon form av skevhet i denna roll-

fördelning formuleras plausibla förklaringar, ofta byggda på empati och sympati för polisen, till detta. På detta sätt förblir rollerna intakta och de förgivettagna föreställningarna outmanade. Inom denna tolkningsram kunde i ett par grupper vissa förhandlande drag skönjas, där andra scenarier prövas i resone-mangen. Den dominerande tolkningen fortsätter emellertid att vara normgivande. Här nedan följer exempel på den förhandlande typen av meningsskapande, där rollerna som ond och god växlar eller åtminstone diskuteras i termer av realistiska alternativa scenarier. Den dominerande tolkningen utmanas här av en oppositionell sådan. Citaten nedan är hämtade från två grupper med studerande ungdomar, och utgörs av deras spontana kommentarer:

– Ja, jag tänkte på husrannsakan där vid Schillerska, gymnasiet, för där var de verkligen jättehemska mot dem som var där, eller demonstranterna. Poliserna var jättehemska mot demonstranterna tycker jag. Behandlade dem otroligt fel och nedvärderande.

– Jag tycker att det var riktigt illa när de höll på och brände ner massa saker på Avenyn, det fanns ju verkligen ingen anledning alls till att göra det.

– Nej.

/.../

– Och kasta gatusten, det förstår jag inte riktigt.

– Nej, så onödigt. Det hjälper ju liksom inte.

Fråga: Vad var det poliserna gjorde fel vid Schillerska?

– De tvingade demonstranterna att lägga sig ner på marken så här /.../

– Ja, det var ju likadant på Hvitfeldska. Poliserna provocerade fram allting.

(Två män, en kvinna, grupp L)

– Ja, det var lite onödigt, tycker jag. Demonstranterna de ballade ju ur, så det var riktigt onö-

dig tycker jag. Jag tycker polisen gjorde inte så himla mycket fel ändå. De har ju fått kritik men jag tycker att det var demonstranternas fel att polisen agerade som de gjorde.

– Nej, jag tycker inte att poliserna ska behöva... jag menar, de ska vara ordentligt förberedda på såna här saker. Jag tycker det var dåligt av demonstranterna också. Såna som håller och kastar gatstenar och håller på med förstörelse för det funkar inte om alla håller på så där. Då blir det kaos. Men det kändes ändå som om det var ganska dåligt av polisen. Dåligt av polisen att /.../ bli så där tagna på sängen. De kunde ju ha förberett det och skött det här snyggare.

(Två män, grupp G)

I dessa båda grupper med studerande kan det förhandlande resonemanget förklaras dels med att man inte tillskrivit situationen en polariserad karaktär, där frågor om rätt och fel, ond och god på ett enkelt sätt kan besvaras, och dels med att det inte råder fullständig konsensus inom grupperna (framförallt grupp G, där person B omfattar den dominerande tolkningen):

– Jag tycker det är lite svårt att veta vilken sida man ska stå på riktigt. I vissa fall så tycker man demonstranterna gjorde fel och i vissa poliserna. Så det är... jag tycker det är lite svårt att veta var man ska ställa sig liksom.
/.../

Fråga: Vilka tror ni att det var som stod för våldet? Att det blev så här våldsamt i Göteborg.
– /.../ De flesta [aktivister] var ju säkert fredliga och lugna för de ville väl få igenom en demonstration på ett normalt sätt. Men de som var där och förstörde... man kan ju fråga sig varför, men de var ju jättevåldsamma. Men jag tror att poliserna hade en stor del i det också för att de provocerade fram, tror jag, jättemycket våld också. Om en demonstrant var upprörd liksom så hetsade polisen tillbaka och då blir det ju bara värre.

/.../

Fråga: Vad säger ni andra? (vänder sig till övriga två)

– Nej, jag tror att visst, de som började kasta, en del är ju bara så att de vill ha våld överallt. Men det var inte bara de. Det var ju provocerande poliser. Det är ju inget snack om det. De höll på hela tiden och provocerade demonstranter. Skrek åt dem hela tiden så här.

(Två män, en kvinna, grupp L)

C: De [demonstranterna] kan väl vara rädda för rent fysiskt våld också från poliserna. För man såg ju även att, polisen liksom råkade ge sig på någon som inte ens var med riktigt i demonstrationen liksom. /.../

A: Det vart ju så. De vart ju arga för att de kastade. Då tog de ut all sin ilska på såna som kanske inte ens var skyldiga till det. Det tycker jag är jävligt.

B: Sånt där, kan man beskylla polisen för det? Det tycker inte jag.

C: Det här måste du kunna beskylla polisen för. Om de ger sig på någon kille som inte ens har med grejen att göra.

(Man är oenig och alla talar i munnen på varandra)

/.../

A: De måste ju ha klara bevis för...

B: Jag tror att de är så hotade hela tiden...

C: Men då kan ju inte deras våld gå ut på en person som är oskyldig.

/.../

B: Nej, fast jag tycker inte, det är inte polisernas fel. De var så jävla hotade hela tiden, så de var uppstressade och var rädda för...

C: Ja, men då ska de ju inte ge sig på någon som inte har med saken att göra.

A: De ska ju kunna hantera situationen tycker jag, är man polis så är man. /.../

C: Det vet man ju själv, många poliser är maktbrukare.

A: Många som liksom vill visa att de har makt

över människor. Tyvärr finns det ju många sådana. Man kan säga att det finns svarta får inom polismakten också.

C: Ja, man ser ju många som missbrukar den ställning de har. Fast många gör det inte.

A: Det finns ju alltid ett gäng.

C: Likadant som de som kastar sten av demonstranterna. Det finns ju en kanske sämre grupp som ställer till oreda. Det finns säkert hos polisen också.

(Tre män, grupp G)

Personen B, som alltså svarar för den dominerande tolkningen, förklarar sina åsikter på sätt som är symptomatiskt för dem med den dominerande tolkningen av händelsen. Genom uppfostran och socialisation har man lärt vad som är rätt och fel, att polisen svarar för lag och ordning i samhället, vilket man naturligtvis måste respektera:

B: /.../ Jag tycker inte om hur de gör mot poliserna för man ska ju – det är där jag drar en gräns – att man gör inte någonting mot någon polis. Dem ska man inte röra, det är man ju... det tycker jag att man måste fatta själv. Det är något man har inom sig, som man är uppövuxen med, att poliserna, de är ju lagen i stort sett. Även fast de inte gör rätt, då gör man ju ingenting mot dem. Så jag tycker att det känns jäkligt fel, när de börjar kasta sten och inte respektera poliserna. Nu var det ganska ömsesidigt, polisen respekterade inte demonstranterna heller, men ändå. Jag tycker att man ska ha respekt för poliser och sånt. De som var där hade inte ett dugg respekt. De ser poliser som vanliga människor rakt av. De ser polisen som ett hot istället. Det tycker inte jag att man ska göra.

(Man, grupp G)

De empatiska tolkningarna, som vi tidigare sett exempel på, korsar gränserna mellan den dominerande och den förhandlande tolk-

ningen. Även i de grupper där man uttrycker relativt starkt missnöje med och kritik mot polisens agerande, kan man ändå med hjälp av empatin till del förstå polisens handlingar:

– Jag tycker det är lite synd om poliserna som personer. Visst de agerade fel men det var ju på order. På andra, tredje dagen, då får man tänka efter. Då har de alltså inte sovit utan fått jobba. Det är klart att det är provocerande, man blir ju galen.

– När man står där...

– ... och får en gatusten mot sig.

– Ja, alltså ett regn av jättetunga stora stenar och folk skriker och slår. Vad ska man göra. Jag skulle få panik alltså. Man har bara sköld att skydda sig med. Den ska man slå bort tio tusentals demonstranter som förstör och slår på en och liksom kastar sten. Det är ju självklart att poliserna reagerar som de gjort också.

– Men, ändå så tycker jag att de gjorde fel. Men jag har förståelse för varför de gjorde fel.

(Två män, en kvinna, grupp L)

Kommunikativ oenighet och flexibla tolkningsramar

Tidigare har konstaterats att frånvaron av kommunikativ konsensus tycks vara ett viktigt element i den förhandlande tolkningen där givna föreställningar ifrågasätts och rollfördelningen prövas i resonemangen. I motsats till personerna med den dominerande tolkningen, vilka i hög grad delat sina uppfattningar med sin sociala omgivning, menar de förhandlande tolkarna, att de stött på avvikande uppfattningar i sina diskussioner med andra:

Fråga: Har ni diskuterat de här kravallerna med andra?

/.../

– Jo, men det är ju polarna som man sitter och snackar om det med.

– Men vi har ju lite olika åsikter här.

- Ja, vi har alltid jätkligt olika åsikter.
- Och sedan, så har man väl snackat lite hemma om det. Man säger vad man tycker och så där, farsan gillar ju att diskutera.
- Ja, vi har inte diskuterat så mycket hemma. Farsan ger alltid raka svar /.../, men det är ingen idé att diskutera ens med honom, han är så emot...
- Du kanske ska säga vad din farsa är.
- ... såna där demonstrationer. Ja, han är militär så det är ju ganska självklart.
- Då är det ju rätt självklart. Man håller ju alltid sina egna bakom ryggen.
/.../
- Visst, det är lite samma hos mig också /.../. Min styvfar är ju moderat och egen företagare, så han tycker ju också att alla demonstranter är dumma i huvudet. Ja, men det är ju sådana argument man får höra.
- Mmm, det är ju väldigt dåliga argument man får höra.

(Tre män, grupp G)

Fråga: Dem ni har pratat med, har de samma åsikter som ni eller skiljer det sig?

- Det är samma en del.
- Alltså, de flesta jag har pratat med står nog mest på demonstranternas sida tror jag, men...
- Jag har nog både, både poliser och demonstranternas sida.
- Det har jag också, både...
- Jag har sådana upproriska kompisar.
(Skratt)
- De flesta, alla i vår ålder, de står ju på demonstranternas sida. Men sedan snackar man med föräldrar och vuxna. De tycker att polisen gjorde helt rätt.

(Två män, en kvinna, grupp L)

Den förhandlande tolkningen bygger också i hög grad på förmågan att ompröva sina tidigaste tolkningar. Inom den dominerande tolkningsramen är det vanligt att stå fast vid sina ursprungliga åsikter, också sedan man fått ny

information som skulle kunnat leda till omprövning av dessa åsikter. I vissa fall hade t.o.m. åsikterna skärpts eller fördjupats. I den förhandlande positionen är man emellertid mer öppen för alternativa tolkningar:

- Man är mer osäker nu tycker jag. På något sätt förut då var man ju jätkligt emot kravallerna. Det var jag i alla fall direkt när jag såg det. Tänkte "vad fan håller de på med". Sedan så börjande man ju kolla, efter ett tag när det kommit fram att det inte bara var demonstranterna som gjorde fel, då började man ju tänka på att poliserna också har gjort lite fel ibland. Ju längre tid det gick så fick man ju veta lite mer. Först var man ju bara emot – jag var emot demonstranterna först, jag tyckte det var helt fel – men nu är det inte bara demonstranternas fel, det är ju polisledningens fel tycker jag /.../. Det är för att i början fokuserade ju allting på våldet. Nyheterna var inte så jävla bra, tycker jag.
- Ja, men det är ju självklart att man ändrar synen på det lite beroende på hur mycket information man får. /.../ Man har nästan bara blivit mer splittrad /.../

(Två män, grupp G)

Man lär sig ju mer och mer. Man förstår ju mer och mer ju mer man ser liksom. Om man inte visste något från början och tyckte att alla demonstranter var helt jättedumma och förstörde och så här, så kanske man ändrar sig igen när man ser att polisen också gjorde fel.

(Kvinna, grupp L)

När det gäller polisens insatser vid Hvitfeldska och Schillerska skolorna, skottet mot 19-åringen och vissa massgripanden av demonstranter, har vi tidigare sett exempel på hur personer med den dominerande tolkningen på olika sätt legitimerar polisens agerande. Många gånger betraktas också händelserna som självförvållade från aktivisternas sida –

de får skylla sig själva. Här skiljer de förhandlande tolkarna sig ifrån de dominerande i det att de klart tar avstånd ifrån dessa polisiära insatser. De tycks i själva verket ha varit avgörande för att de från början givna tolkningsramarna började förhandlas. Trots kritiken lyfter grupp L återkommande fram att polisen även gjorde bra saker:

Fråga: Hur ser ni på polisens agerande?

– Ganska värdelöst i vissa vinklar och ganska jättebra i andra. Hela den här historien med [19-åringens namn] så står jag faktiskt på demonstranternas sida, för där agerade de fel.

Fråga: Vad var det polisen gjorde som var fel?

– De sköt honom /.../ de sa i rätten att det bara fanns fem poliser i närheten och att det var tusentals demonstranter, eller att det var hundratals.

– Men det var typ tvärtom.

– Och sedan visade det sig att det var mer än fem poliser där, det var femtio, sextio.

/.../

– Och han kastade ju sten mot polisen, men jag tror inte ens att det träffade, vad jag förstätt.

– Om det nu gjorde det, så ger ju inte det dem rätt att skjuta på honom.

– Nej.

– Men polisen gjorde mycket bra också.

(Man och kvinna, grupp L)

– Jag kan förstå vissa alltså. De sa att det kanske började med att poliserna höll kvar dem i vad heter det, Hvitfeldska. /.../ Om jag hade varit dem som var därinne /.../ Jag hade nog blivit /.../väldigt, ganska sur om de hade hållit kvar mig så där utan någon anledning, utan att liksom...

– /.../provocera. Containrar runt hela alltihopa. Sedan ställde de upp poliser, så man varken fick komma in eller ut, och så har alla begått brott liksom. Det finns inte försvar mot det.

– Nej, det är väl omöjligt. Hur skall alla därinne ha kunnat begå brott liksom.

(Man och kvinna, grupp L)

När det gäller grupp G skapas återigen den förhandlande positionen i första hand av person B som står för den dominerande tolkningen, medan övriga i gruppen i stort är oppositionella. Detta kommunikativa förhållande förhindrar konsensus att utvecklas i gruppen:

A: Det [insatsen vid Hvitfeldska] lär ju ha varit grymt välplanerat. Det var rätt många containrar, inringa en hel skola. De kan inte bara åka ner till hamnen och fråga om de får låna så många containrar. Det måste vara planerat. Det har väl funnits inom planerna i alla fall. Det gick relativt snabbt och det var ju det som startade reaktionen. Stor del av reaktionen, visst bråkstakar fanns det ju...

B: Jag tycker att det är dumt ifall det var vanliga människor /.../ ifall en grupp med människor som är som jag hade blivit instängda i en skola. Då hade man ju inte blivit förbannad på polisen. /.../ då är det bara att sitta där och låta polisen kolla igenom dem. /.../

(Ordväxling utbryter, alla pratar i mun på varandra)

(Två män, grupp G)

Fråga: Är det något särskilt ni fäst er vid?

B: När det sköt den där grabben i och för sig.

A: Man ser verkligen att han går ensam mot de där.

B: Jo, fast han kastade stenen mot dem, han ger sig ju inte.

C: Han kastade en, men stenen han kastade, den träffade inte. Då vart han skjuten.

B: Ja fast han kastade ju inte bara en. Först gick han ju fram och kastade en sten och träffade eller missade. Sedan gick han fram och kastade en till sten.

A: Den missade.

/.../

B: Men han hade troligtvis kastat innan också. Och de kände sig jävligt hotade.

/.../

C: Ja, men grejen är att de ju inte ska skjuta överhuvudtaget om de inte utsätts för verkligt vapen.

(Tre män, grupp G)

Den oppositionella tolkningen

Då det gäller de grupper som inte har någon annan erfarenhet av händelserna i Göteborg än den medierade, har vi konstaterat att de flesta spontana kommentarer handlar om våldet och kravallerna, ofta med inslag av stark indignation. När det gäller de intervjuade aktivisterna lyfts istället en dubbelsidig bild fram, där både det ur deras synpunkt positiva: tillströmningen av så många engagerade människor, och det negativa: de våldsamheter som ägde rum, betonas. De positiva aspekterna nämns i första rummet:

– Jag kan säga att det är bland det häftigaste jag har varit med om i hela mitt liv, de här dagarna i Göteborg. Det är enorma diskussioner, enorma demonstrationer. Det är en av de största händelser jag har varit med om i hela mitt liv. Sedan så var det ju en del traumatiska upplevelser också. /.../ /.../

– Ja, för mig är det ömsom vin och ömsom vatten. Om man börjar med vattnet först så var det en stor tragedi det som hände i Göteborg. Tragedin låg i det att vi, ett antal hundra organisationer hade arbetat för att återinföra politiken på arenan, få en diskussion till stånd med allmänheten om globala ödesfrågor och framtidsfrågor och resultatet utav Göteborg för min del blev att allmänheten blev mer bekymrad, mer tvöksam till att delta i den diskussionen överhuvudtaget. De blev väldigt oroad. Jag får fortfarande brev ifrån allmänheten som ifrågasätter vad jag håller på med när det gäller den här typen av frågor. Vinet är då /.../ att vi som arbetade med detta fick en helt ny social kontaktyta. Jag upplevde väldigt många /.../ starka samarbetsituationer över gränser som jag lärt mig oerhört mycket av. /.../ [Jag tror] att vinet för mig består av att det har

påbörjats ett samtal om hur vi /.../ skall kunna gå vidare efter EU-toppmötet och vända den här tragedin med att några människor beskjuts för att de framför en politisk åsikt, till någonting positivt. Det vill säga vi måste lära oss allihopa utav processen i Göteborg som gör att vi efteråt kan säga att det var ganska bra att det här hände. Ingen människa dog, skadegörelsen blev ganska liten och vi lärde oss oerhört mycket utav detta i samhället.

(Två män, grupp P)

– Det var ju mycket roligt som hände. Det var ju väldigt spännande. /.../ Det var väldigt häftiga demonstrationer, stora. Det var de största demonstrationerna på väldigt länge. Väldigt god stämning på de demonstrationerna trots allt, och samma sak på de olika seminarierna. /.../ Sedan var det ju väldigt tråkigt med polisens agerande. Det hade kunna vara mycket trevligare att vara i Göteborg om de hade, ja haft en mindre provokativ attityd. /.../ Ha lite mindre provokativ strategi gentemot ditresta demonstranter, ditresande konferensdeltagare och liknande som även fick lida en himla massa på grund av det. Det var både Hvitfeldska och Schillerska och en hel del onödiga kravaller och gatubräk och sitta i bussar under natten på grund av att polisen... Jag vet inte om de var skraja eller om de bara var jäkliga. /.../

(Man, grupp H)

Orsaken till kravallerna

Samtliga fyra grupper av aktivister som intervjuats, det vill säga personer, t.ex. demonstranter, organisatörer, som varit närvarande och i en eller annan form varit aktiva i något arrangemang kring och under EU-toppmötet, gör gentemot den dominerande tolkningen oppositionella sådana. Förutom de fyra grupperna med aktörer kan även en grupp åskådare (J) betraktas som oppositionella tolkare. Betonas bör att en av medlemmarna i gruppen

genom sitt arbete fanns på plats i Göteborg vid denna tidpunkt och att gruppen som helhet var mycket insatta i skeendena. Åtminstone en person i gruppen hade också tagit del av Wijks bok *Göteborgskravallerna* (2001), vilken bygger på intervjuer med i första hand aktivisterna.

Aktivisternas uppfattning om händelserna är naturligtvis starkt färgade av de situationer man har personlig erfarenhet av, men en grundläggande uppfattning om att stora delar av våldsamheterna kring EU-toppmötet orsakats av en provokativ poliskår återfinns hos samtliga. Detta oavsett ålder, kön, organisatorisk tillhörighet eller grad av engagemang i mötet. Man kan konstatera en misstanke om att det låg en medveten strategi bakom polisens, som man uppfattat det, provokationer:

*Det är väl det som är nytt med Göteborg, att polisen föregriper allt som skedde, det var ju redan i Malmö, då de gjorde det här oprovoce-
rade... Jag menar i Seattle, då blev det ju kon-
frontationer när människor sökte dem, i Göte-
borg så var det ju polisen som skapade konfron-
tationerna.*

(Man, grupp H)

*– Det var sexton poliser på sjukhus och sextiotvå
demonstranter på sjukhus. Det vill säga, huvud-
delen av våldet stod polisen för. Det är uppenbart.
Så de största våldsvverkarna under Göteborgs-
mötet, de hade uniform och hjälmar på sig, massa
skydd och så vidare. /.../
/.../*

*– /.../ Som jag ser det så var det mycket polisens
agerande som liksom drev fram, de triggade igång
en våldsspiral som bara ökade, så därför skulle
jag också vilja säga att de är de främsta vålds-
verkarna under Göteborg /.../*

(Man och kvinna, grupp P)

– Jag tycker att en del av stenkastandet var fram-

*provocerat definitivt. Jag har full förståelse. Jag
tycker att mitt tålamod är ganska bra och jag
kastade ingen sten. Jag har ganska bra tålamod,
men det finns många som har sämre tålamod.
Har man fått en klubba utav polisen för mycket,
har man blivit provocerad för länge, när man
bara vill säga sin mening, då är det självklart att
man sätter emot /.../*

*– Man har ju förståelse liksom, det var ju provo-
kativt allting, så det stämmer som [namn] säger.
/.../*

*– Jag håller med [namn] om att jag anser att
mycket av stenkastningen var befogad för att
den var framprovocerad och jag vet inte själv,
alltså jag kan inte svära på att jag inte hade bli-
vit så arg att jag inte hade försökt självförsvara
mig om jag hade blivit attackerad.*

(Tre kvinnor, grupp I)

*– /.../ Jag trodde faktiskt i min enfald att, om
man tittar på Attac-rörelsen och Ung Vänster
och det här gänget då, de hade ju en organisation
för att de skulle hålla sig lugna. De jobbade ju
jättmycket med det, så jag trodde nog att de
skulle kunna fixa det. Det var väl därför jag blev
så besviken när det inte gick. Och då känner jag
så här att ja, de måste ju ha blivit hetsade på
något vis alltså.*

– Ja.

*– Ja, någonstans så tror jag att man ville att det
skulle bli så här.*

/.../

*– Och sedan är det en liten grupp som börjar
bråka /.../ men jag tror ju också det här att mycket
hetsas fram då. Om de istället försöker få bort de
här som verkligen var där för att bråka /.../ men
där har man ju istället /.../ hetsat hela massan. Det
är min uppfattning.*

*– Jag tycker att polisen skulle ordna sina led också
måste jag säga, för det finns ju många rötägg där.*

*– Ja, precis, det var ju säkert många av dem som
kom dit för att visa sin makt så att säga.*

(Två män, en kvinna, grupp J)

Polisens, som man tycker, provokativa beteende utgör alltså för de oppositionella tolkarna den främsta förklaringen till kravallerna. Insatsen vid Hvitfeldska gymnasiet ges här av de intervjuade aktivisterna en avgörande roll, då den betraktas som den utlösande provokationen ifrån polisens sida:

Dagordningen i Göteborg sattes ju av polisen. /.../ Det är väldigt underligt om de var så pass tappade bakom en vagn att de inte förstod vad till exempel Hvitfeldska grejen skulle få för konsekvenser, och vilken enorm vrede som Schillerska skulle få. Jag har hört många som absolut inte hade planerat... som bara planerat att delta i massdemonstrationerna och seminarier och liknande, som liksom sprang omkring på stan. Inte slogs med polisen, men ändå försökte förstå vad som hände. Vänner som blev väldigt förbannade av alltihop alltså, och det är väl en helt naturlig reaktion. /.../ Även vanliga personer, vanliga Svenssons skulle bli väldigt arga och mycket väl kunnat ta till våldsamheter. Alltså hade det varit någon annan än polisen som hade gjort det, så hade förståelsen för så att säga många personers agerande varit mycket större, tror jag.

(Man, grupp H)

- /.../ Jag har stor förståelse för dem som kastat sten på polisen, när polisen går in på Hvitfeldska. De som försvarar sig där har jag mycket stor förståelse för och jag kan förstå varför de gjorde det, och jag kan också förstå varför de på Reclaim the City, många av ungdomarna där kastade sten på polisen. Jag har full förståelse för det. Många av dem har ofta blivit utsatta för polisbrutalitet och trakasserier från polisen. /.../

/.../

- /.../ Vad som hände med Hvitfeldska var tre saker. Man slog sönder förutsättningarna för organisationen att genomföra de planerade ickévåldsamma aktionerna inför fredagen, man gjorde ett antal hundra aktivister extremt frustrerade

över situationen på Hvitfeldska och man tömde de polisiära resurserna att kunna hantera situationen, så att på fredagen så stod man utan organisation med frustrerade ungdomar och med en polis som var uttröttad. Och det är klart att upploppet på Avenyn måste man se som en direkt, oplanerad, spontan företeelse mot bakgrund av händelserna. /.../ Vi fick ett jävla problem i stan för att polisen inte hanterade situationen på annat sätt utan de fortsätter med den konfrontativa linjen, och där är jag bitter va. /.../

(Två män, grupp P)

- [namn] har ju gått ut och sagt att det skulle ha blivit värre om man inte ingripit på Hvitfeldska, för att det var folk som ville ställa till bråk. Då menar jag att det är tvärtom /.../. När polisen gör ett sånt här ingripande som drabbar en massa oskyldiga. Då blir ju en massa folk arga och dras med åt det hållet att de är med, när det blir bråk, som de kanske inte skulle ha gjort annars så det gjorde saken mycket värre.

- /.../. Om polisen inte förstår att det finns några små grupper eller individer som räknar med att "nu gör vi en provokation". Om polisen då inte nappar på den kroken och ställer till med en bär-särkargång som de gör då vid Hvitfeldska, rent dinosauriebeteende, så leder det till att massor med oskyldiga människor dras in i det här. Om polisen ägnar sig åt kollektiv bestraffning, då gör man en björntjänst alltså, eftersom de här människorna /.../ som får uppleva polisvåld, tappar förtroendet för rättsstaten och för polisen. På så vis tänker våldsgrupperna att "ja, då får vi med oss fler folk", så polisen har hjälpt - varit med och värvat folk, kan man säga, till antidemokratiska våldsgrupper.

- Det blir en våldsspiral som båda förstärker varandra.

- Precis, så att det är ett faktum att flera stenkastare har fötts och vi har haft mer problem nu efteråt på grund av polisens beteende då. /.../

(Två kvinnor, grupp M)

I ett par grupper framkommer också misstanken att insatsen vid skolan inte motiverats av den aktuella situationen. Istället tror man att aktionen var planlagd sedan länge som ett led i polisens medvetna strategi för hur demonstrationerna skulle hanteras:

–/.../Överhuvudtaget, hela den insatsen slog ju an tonen precis hur det skulle bli. Den var kringgärdad av så mycket lögnar om varför de gjorde den, och de har fortfarande inte presenterat något vettigt skäl till att de gjorde det. Jag kan bli fruktansvärt upprörd när jag tänker på vad polisen gjorde vid Hvitfeldska. /.../

– Ja, alltså insatsen som sådan den gör mig förbannad, det är ju helt enkelt för jävligt.

– Jag ser liksom att de är ute efter att slå sönder vår organisation, vi som har organiserat de fredliga demonstrationerna. De är ute efter att sabotera /.../. Det är nämligen så att [namn] och jag har ju förhandlat och det funkar väldigt, väldigt bra tycker jag, förhandlingarna, och vi har en överenskommelse omkring klockan sexton, men där byts befälet ut /.../, och den som kommer /.../, det första han gör är att meddela kommanderingsledningen att det inte pågår några vettiga förhandlingar här utan det är bara otydligheter. Och därefter ballar det ur, och om det är planerat från början eller inte... man undrar ju varför de byter insatsbefäl på platsen, men det verkar ju som om [namn] enbart kommer dit för att gå in på skolan och inget annat.

/.../

– Alltså, ja, /.../, jag delar för det första [namn] uppfattning om att det här var en fejkad förhandling. Det är väldigt viktigt att säga detta. /.../ [Polisens insats] var en överreaktion och den var inte speciellt intelligent och det /.../ gör att jag anser att polisen har ansvar för händelseutvecklingen i Göteborg sedan, inte bara vad som hände på Hvitfeldska utan också vad som försiggick. /.../

(Två män, en kvinna, grupp P)

–/.../och sedan kom containrarna som tydligen var beställda långt innan och ställdes upp som en kinesisk mur. Den här skolan var så strategiskt placerad, så det måste ha varit planerat. Ligger på en kulle, stora murar, kvarteren omringade på ett sätt så det är otroligt enkelt för poliserna att omringa just det här stället. Så att om de nu, mot förmodan, hade misstanke om några få personer därinne – nja, jag toivolar på det, för det måste ha varit en maktdemonstration med tanke på hur välplanerat det var, med de här containrarna och med stället och med tidpunkten. /.../

– De på skolan beskrev det som att det var en person som stod vid ett fönster och såg poliserna komma. En stor hop. Och sedan bara in som en flaskhals på något sätt, in genom dörren (illustrerar med ljud). Stor mobb med poliser rätt in i skolan, med kravallutrustning. Obegripligt, obegripligt men samtidigt väldigt begripligt om det var deras strategi.

(Kvinna, grupp I)

Exempel på polisens, som man tycker, omdömeslösa och provocativa agerande generellt under dagarna för EU-toppmötet lyfts återkommande fram under intervjuerna. I flera grupper yppas återigen misstankar om polisprovokationer som polisiär strategi. Förståelsen av händelserna baserar sig både på vad andra sagt och det man själv upplevt. Uppenbarligen stämmer dessa två informationskällor väl överens med varandra:

/.../Snabbt om Järntorget, då. Där var jag ju på platsen och såg hur polisen kommer marscherande från fyra håll /.../. Än idag undrar vi ju, många tror att det hela var en iscensatt polisprovokation. Precis som det finns små grupper, våldsgrepp, som arbetar med provokationer så arbetar polisen, också polisen, med provokationer. Det är då illa att grupper nappar på de provokationer som polisen gör.

(Kvinna, grupp A)

– Det är samma sak /.../ som nere i Prag då, Tjeckien. Där var det liksom stalinistisk diktatur för tio år sedan ungefär. Det hänger säkert kvar lite av mentaliteten från den tiden, lite folk inom poliskåren som kanske sörjer en och annan befohgenhet som de blivit ifråntagna och som de pas-sar på att praktisera i mörkret då /.../. Men det är ändå samma, precis samma sorts godtycke när det gäller de här massgripandena. Det är samma, det ser ut på samma sätt varje gång. Som att de inte har någon som helst ordning på vilka det är som ska gripas utan det är bara som "vi plockar in lite folk till höger och vänster" /.../.

/.../

– Jag försöker bara förklara att man kan ju gripa folk utan att göra det godtyckligt även i en sådan situation.

(Man, grupp H)

– Det är ju helt absurt. De flesta poliser står på folktomma gator och springer fram och tillbaka och vet inte vad de ska göra. Alltså, hela situationen är helt grotesk. Det finns väl tusen ungdomar och sjuhundra poliser, alltså polisen är så fruktansvärt övermäktig, så det är helt obegripligt med en sån kolossal övermakt.

– Jag tror att man har en polisiär kultur, och man har en massa poliser som liksom är ute och tänker att "men snorungar, de ska göra som vi säger".

(Man och kvinna, grupp P)

– Sanningen bakom hela deras agerande, i alla delar av aktionerna, så är det ju faktiskt totalt misslyckande i allting. De skulle begränsa att någon tog sig in på det avspärrade EU-toppmötet – misslyckades de med – folk tog sig in, inte hela vägen men ändå in. De misslyckades med att hålla det svarta blocket borta från att kasta sten, de misslyckades med att hålla borta skadegörelsen, de misslyckades med, ja de kan ju inte utvärdera någonting särskilt givande på avspärrningen av Hvitfeldska skolan än så länge.

– De misslyckades ju också med att se till att det

inte drabbade vanliga demonstranter.

/.../

– På Schillerska såg det ju ut, nu var jag ju inte där, men jag har hört ifrån olika håll att det såg ut som en enda stor hämndaktion för kravallerna innan och det mot folk som inte ens var med. Som hade hållit sig inne på Schillerska för att de trodde att "här är vi trygga och behöver inte bli inblandade i något bråk som vi inte vill vara med i". Så kommer polisen in och spöar upp dem.

(Kvinna och man, grupp M)

Fråga: Ni säger att polisen gjorde en mängd fel. Kan ni specifikt säga någonting som ni har sett eller hört?

– Slå sittande människor, demonstranter. Att de gick in på Hvitfeldska och ...

– ... Schillerska.

– Schillerska, ja precis. Och som man behandlade människor eller demonstranter eller de boende på de här skolorna. Det var ju oerhört fel. Mycket fysiskt överväld.

– /.../ De gjorde fel när de attackerade mig. Vid ett tillfälle så flydde jag ifrån en gata. Det stod en folksamling och polishästar kom ridandes, och jag flydde upp i en park. Där kom det en polis springande från ett håll och provocerade. Drämde till mig. Jag försökte fly, det var ju fler privatpersoner som fick smaka på batongerna om de hamnade på fel ställe. Det var enda anledningen, att de hamnade på fel ställe.

– De slog på stillasittande fredliga demonstranter som satt liksom... De verkade slå hej vilt runt så här. Det spelar ingen roll vem som var i vägen. Och Hvitfeldska och Schillerska. Behandlingen av dem som bodde där var ju gräslig, hemskt. /.../ Ja, hela tiden, jag tyckte det bara var en massa hela tiden.

(Tre kvinnor, grupp I)

Personerna i den oppositionella tolkningspositionen formulerar olika typer av situationella förklaringar till de våldsamheter som

uppstått under EU-toppmötet. En sådan förklaring handlar om situationen i Göteborg i största allmänhet:

Det finns stora spänningar i Göteborg, gäng som skjuter på varandra och sånt där. Det har visat sig i tidigare problem i samband med den stora brandkatastrofen då med ungdomars missstro mot polismyndigheter, i tidigare kravaller i vissa förorter i Göteborg. Du kommer till en stad där du har motsättningar som i sig skulle kunna leda till konfrontationer. Så kommer hela det här världspaketet, och hamnar i detta. Då är risken mycket större för att det kommer till en konfrontativ situation så att säga. /.../ De flesta jag känner som har deltagit i stenkastningen och liknande, de är helt vanliga Göteborgsungdomar i 17-årsåldern. I diskussionerna innan här så fanns en väldig oro hos polisen för att ungdomar från Göteborg skulle komma in och ja, ta utrymme för sina frustrationer egentligen, och jag tror det är också en del av det som hände.

(Man, grupp P)

Om man tittar på Göteborgsungdomar så bråkar ju de med polisen varje helg. Inte alla ungdomar så klart, men det finns ju en grupp ungdomar i Göteborg som bråkar med polisen varje helg. Och varför skulle de inte bråka när det är liksom flera tusen poliser där som dessutom inte är särskilt positivt inställda till deras fester och deras sätt att vara. /.../ Jag menar det ungdomsgäng som bråkar med polisen, det pågår ju hela tiden. /.../ De flesta som tar till våld idag har inte en politisk dagordning för det. /.../

(Man, grupp H)

Men även andra situationella anledningar används för att förklara våldet i Göteborg. Här hänvisar man till de vidare sociala, ekonomiska och politiska förhållandena, där man menar att de grundläggande problemen står att finna:

Fråga: Varför tror ni att sådana här situationer uppstår, som den i Göteborg?

/.../

– Jag tycker ju att det finns ett ganska enkelt svar på den frågan. Det är en klassiker. Det är de rika mot de fattiga och de fattiga mot de rika. Det må vara lite mer nyanserat än så, men sådana här sammandrabbningar har förekommit och kommer fortsätta att förekomma så länge folk är förtryckta och upplever sig själva vara i en situation där de inte har makt över sitt eget liv. När besluten om deras liv tas av någon annan och det får förödande konsekvenser. Det är inga terrorister, det är ju folk som helt enkelt har tröttnat på att vara förtryckta. Det kanske låter grovt att prata om det i en demokrati som den här, men det är ju verkligheten, annars skulle det aldrig ha samlat tjugotusen. Har jag fel?

(Kvinna, grupp I)

/.../ Jag menar, vi lever ju inte i den bästa världen, och när det finns brister, demokratiska brister i samhället och flera människor känner sig marginaliserade och maktlösa inför den samhällsutveckling som pågår. Det är ju många som kanske inte väljer de mest genomtänkta strategierna för att förändra det förhållandet.

(Man, grupp H)

/.../ Gatuväldet, det har ju sina förklaringar också. Demonisera bråkande tonåringar liksom. Man kan ju istället fråga sig om det är något vajsing med samhället som skapar de här bråken med tonåringar. /.../ Man kan ju inte ta, varken det våldet som var i Göteborg eller det våldet som pågår, ur sitt sammanhang. Det bottenar ju i hur samhället ser ut.

(Man, grupp H)

Den mer närliggande akuta situationen fungerar också som förklaringsmodell, det vill säga att från början fredliga individer grips av desperation och frustration av den press som situationen föranleder:

Ja, jag gillar inte att slåss, men klart blir jag pepad tillräckligt så vet jag inte vad jag gör. Och det är en sån där typisk grej som jag hör framförallt bland killar. /.../ För hade man frågat [19-åringens namn] då, som blev skjuten, och säkert massvis av de andra stenkastande ungdomarna och även aktivister, så kommer det fram att ett litet, litet fåtal, alltså en promille av alla de som gjorde detta hade det med sig från början som ett tänkbart alternativ. De flesta skulle säga "Nja, men då får de ju ha gjort någonting innan. Ja men nej, det är väl inte så himla bra". Och likadant om man frågar polis-männen "Skulle du kunna tänka dig en situation med stenkastande ungdomar att gripa ditt vapen?". Skulle de uttrycka sig i en lugn situation innan så "Nej, det tar vi bara till i allra yttersta nödfall."

(Man, grupp N)

*– Det [våldet] är en reaktion...
– ... reaktion på någonting.
– Om en kille är mobbad. En kille blir väldigt, väldigt förnedrad och sedan några dagar eller någon vecka senare så är det någon som får stryk av den här personen. Ja, men det är klart att man säger att det är en reaktion på vad som hände, eller på vad som har hänt.
– Ja, det är en reaktion.
/.../
– /.../ Det här är ju människor som har varit med om en himla massa dåliga, dåliga händelser med poliser.*

(Två män, grupp H)

Förstörelsen på Avenyn i centrala Göteborg var, som vi tidigare sett, den händelse som många av dem med enbart medierad erfarenhet från händelsen, åskådarna, hämtade sina spontana minnesbilder ifrån. Krossade skyltfönster och anlagda eldsvådor var incidenter som etsat sig fast som negativa minnesbilder. Aktivisterna tar avstånd ifrån vandaliseringen,

men framhåller att händelsen givits orimliga proportioner och delvis kan förklaras av händelserna vid Hvitfeldska skolan och polisens provokativa beteende:

– Jag tycker att vi ska förtydliga det som det hela tiden pratas om. Vandaliseringen av Avenyn. Avenyn slogs sönder och så där. Trots att det bara var några... ett par rutor som klirrades och några bankomater som försvann, liksom det var ju inte...

– Jag skulle just säga det...

– En liten hög av stolar och bord med några mattor på, på Avenyn, och det var ju ingen...

– Avenyn stod inte i lågor.

– Nej, den här Expressen-fotografen, den här GT-fotografen, som hade en så snygg dragarbild på ettan, dan efter. Det var en stor bild på den här lilla eldsvådan på Avenyn. Och där stod "Avenyn brinner" med största rubrikformat, teckenstorleken som man någonsin sett.

(Skratt)

/.../

– /.../ Det jag ville förtydliga var att det inte handlade om någon... för det tycker jag inte har kommit fram, eller i väldigt lite utsträckning. När folk pratar så pratar man ofta om sönderslagningen av Avenyn och vandaliseringen av Avenyn och så, men det var inte i så speciellt stor utsträckning som det antytts.

/.../

– Ingen av oss tyckte att det var bra att det hände.

– Det har fått bisarra proportioner

(Två män, grupp H)

– /.../ Jag förstår inte varför man ska slå sönder Avenyn, det finns ingen vett och sans i det.

– Nej, /.../ vad gäller Avenyn så kan jag också tycka att det inte tjänade något syfte, samtidigt som jag tror att Avenyn bara följde sin egen logik. Det drogs igång och så bara byggdes det på. Man kan säga så här i efterhand att "ja, visst var det idiotiskt" men jag tror inte det kunde ha

gått på något annat sätt. Det var inte på något sätt planlagt eller uttänkt, det bara vevade på. Sedan var det jävligt synd dock att det har skapat bilden av Göteborg så mycket. Avenyn, den kravallen som drog längs Avenyn, den pågick trettio, fyrtio minuter. Den var tidsmässigt sett en väldigt liten del. Det fanns liksom ingen förberedelse för den. Demonstrationerna satt vi och jobbade med i veckor och månader, boendet, organisera boendet, dialogerna, det här satt vi och jobbade med hur länge som helst innan och ändå så blev det liksom den här lilla isolerade delen som sög åt sig all uppmärksamhet och som man sedan också har använt sig av i väldigt hög utsträckning när man ska både demonisera aktivister men också döma folk i rättgångar efteråt. Det är jävligt konstigt att den har fått en sådan tyngd /.../ det har blivit så mycket, mycket, mycket större än vad det var.

(Man och kvinna, grupp P)

– /.../ Det finns en massa olika vinklar på vandaliseringen av Avenyn. Det är ett sätt att uttrycka vad man tycker borde göras. Jag ställer mig inte bakom det sättet med ändå så förstår jag. Det är ju en kluven känsla.

– Min bedömning, jag var vid Avenyn, och jag upplevde det som att poliserna hade nog med resurser och mångt mycket mer för att kunna gripa dem som – jag är inte utbildad (skratt) dock – men med den styrkan som befann sig där. Hästar, piketbussar, ja de var visserligen inte så många, men manstyrkan alltså, som de hade samlat. Det fanns folk tillgängligt för att gripa de personer som gjorde upplopp. /.../

(Två kvinnor, grupp I)

Precis som inom den dominerande och den förhandlande tolkningspositionen, förekommer det också här, i den oppositionella, empatiska inslag i meningsskapandet. Det medlidandet riktas dock inte i första hand mot polishästar och poliser utan snarare mot illa behandlade aktivister:

De stängde av hela Vasaparken från alla håll och sidor. Ingen människa som ens smög fram till polisen med legitimation i handen och "ursäkta, jag hör inte hemma här, snälla kan jag få gå härifrån". Det fick man alltså inte. Jag träffade gråtande tjejer som satt vid kanten "vi får inte gå hem" (härmar gråtljud), och de fick inte gå därifrån. De hade alltså ingen möjlighet att överhuvudtaget förflytta sig från parken och det har pågick ju i flera timmar. /.../

(Man, grupp M)

Traumatiska minnen, så små, så unga, kommer att bära med sig hela livet. De kommer inte ändra sin uppfattning om att vi lever i en polisstat i morgon. De kommer att gå med det resten av livet. Bli gripen för att man demonstrerar och sätts i bur, över en natt utan att kunna kissa, utan att kunna... bara förnedring. Tänk er alla dessa stackars små tjejer som inte kunde ringa hem. Jag vet själv, jag skulle fan ha haft ångest i... hur länge som helst efter en sådan upplevelse.

(Kvinna, grupp I)

– /.../ väldigt många av de yngre som jag har pratat med, eller som grupp som jag möter, lever fortfarande idag med de här upplevelsorna hur man har blivit trakasserad, sparkad. Att sitta i en polispiкет i timmar utan att veta vad som ska hända en, och så är man fjorton år. Man har varit ute ihop med sina kompisar därför att man vill protestera mot orättvisorna i världen och så hamnar man i en polispiкет och vet inte vad som ska hända, därför att pratar man med poliserna så säger de "håll käften, jävla hora" och "yttrar du dig en gång till så sopar jag till dig". /.../

– Det är så hemskt med det tycker jag. Det är ju det här att polisen betraktas ju ändå som en överhet eller myndighet, och att de ska ha rätt att gå in och säga sådant till tretton- fjortonåringar. Alltså, det tar ju säkert rakt i själen, det är jag övertygad om. /.../

(Man och kvinna, grupp J)

Att skjuta mot demonstranter

Bland de intervjuade som tagit del av händelseförloppet enbart via medierna, anser många att gripna aktivister i allmänhet och den skottskadade 19-åringen i synnerhet har "sig själva att skylla". Uppfattningen bygger på den legitimitet som mer eller mindre oreflekterat vidhäftas polisens agerande. Inom den oppositionella tolkningen gör man en annorlunda bedömning och finner inget som helst försvar för denna insats:

– /.../ Det här att de skjuter på folk. I min uppfattning så är skottet mot [19-åringens namn] helt onödigt alltså. /.../ För mig är det ett slags mordförsök, och det är så här att det finns, jag har räknat på bilderna, man kan räkna till tjuoen poliser. Men det visar sig att det finns nästan femtio poliser där. /.../ Det kan mycket väl vara en annan av de poliserna som kommer upp som har sett [19-åringens namn], för [19-åringens namn] är väldigt framträdande när han provocerar polisen och han håller på och skriker åt dem och retar dem och så vidare. Det kan mycket väl vara en polis som har retat upp sig på honom och skjuter honom. Med berätt mod. Det är jag inte alls främmande för i det här fallet. Någon som är förbannad på honom "Det är ju den där jäveln igen." /.../

– Den känslan jag har fått det är att, i den här situationen när de skjuter, då skiter de i vad de gör, polisen alltså. Och det tycker jag är så allvarligt för om en polis ska dra vapen då måste man vara medveten om att man kan döda någon. Men de skiter i vad det blir för resultat. De ska bara ha bort folk nu, liksom. Det tycker jag är så himla skrämmande.

(Man och kvinna, grupp P)

– Det var helt ofattbart att de sköt. Och sedan skjuter direkt in i magen på en person. /.../ /.../

– Och just den kvällen då kände alla [19-åringens

namn]. Alla kunde ha varit [19-åringens namn]. Alla kunde ha varit [19-åringens namn] oavsett om man hade kastat sten eller inte. Alla kunde ha varit den killen som fick ett skott i benet. Alla kunde ha varit de som sprang i folkmassan som polisen sköt emot. Det var ju civilpersoner och vanliga göteborgare. Det var fotografer. Det var vem som helst i den där folkmassan som sprang. Det kunde ha varit vem som helst i Sverige som var i Göteborg. Det fanns inget sikte, inget mål med det. Vem som helst.

(Två kvinnor, grupp I)

Jag tycker det är väldigt allvarligt att det skedde. Det är för mig än idag obegripligt hur det kunde ske. Eller det är inte obegripligt för mig, men det är oförsvarligt. Obegripligt är det väl inte eftersom jag och vi såg hur poliserna hela våren trissades upp till en vansinnig nivå. De lämnade verkligheten, poliserna då, och hade en orealistisk hotbild framför ögonen. Så att i den situationen är de inte förankrade med verkligheten och har inte tagit reda på någonting om rörelsernas symboler, rörelsernas språk, hur rörelserna fungerar /.../. Och i det läget kan ju vad som helst hända. /.../

(Kvinna, grupp M)

– /.../ jag tycker ju att polisen överreagerar.

– Mmm, det tycker jag också.

– /.../ man behöver inte reagera så hårt alltså, det tycker jag faktiskt inte /.../ för han är ju ganska ensam när han står där och kastar ett par stenar. Det är ju fel i och för sig, va, men jag tycker inte det är befogat att skjuta honom för det. Om de nu skjuter, varför skjuter de så högt, då?

/.../

– Och sedan är det ju märkligt. Vi i Sverige, vi brukar ju reagera. När man har berättat om någon demonstration utomlands där polisen skjuter demonstranter, så tycker ju vi att det är jävligt.

(Två män, en kvinna, grupp J)

Bristen på kommunikation och ryktesspridning

Att kommunikationen brustit mellan aktivister och polis, är något som lyfts fram vid ett flertal tillfällen av de intervjuade aktivisterna. Denna påstådda brist gör sig gällande på flera nivåer, dels på den organisatoriska nivån mellan arrangörer och polis, där man menar att polisen "lämnade arenan", och dels ute på gator och torg, där flera aktivister uppfattat poliserna som "icke-talbara":

– Jag var personligen involverad i fyra problematiska situationer, där jag hade en del direktkontakt med polisledningen. Det ena var Hvitfeldska, det andra var Viktoriabron och det tredje var Järntorget och det fjärde var före demonstrationen på lördag morgon, och ingen gång kände jag att jag riktigt förstod mig på polisledningen heller /.../. Alltså den gång jag kanske kände att jag förstod mig lite på polisledningen var lördag morgon, när vi fattade beslut om att förändra vägen, då hade vi någon form av dialog tycker jag men annars så känner jag, det är lite fånigt att säga det /.../, men jag kände mig lurad av polisen, jag kände mig sviken av polisen /.../. När det började hetta till, så försvann polisledningen in i ett töcken, det var omöjligt att få grepp om hur de tänkte och vad de gjorde /.../. Det är ju omöjligt för en allmänhet att förstå men jag vill nog hävda alltså ansvarsfullheten hos de allra flesta aktivister och demonstranter. Kvar stod aktivister och demonstranter och blev demoniserade medan polisen fick blommar och rosor och det kändes för mig lite frustrerande då, att den ena parten hängdes ut /.../. [Jag] har nog aldrig någon gång upplevt, att någon part så totalt har lämnat arenan och dragit sig undan och varit otillgänglig för kommunikation alltså, /.../ det är en bitter erfarenhet för mig, och varför det blev så kan jag inte svara på.

– Ja, min uppfattning är att /.../ den lokala polisledningen i Göteborg inte någon gång under våren var intresserade av dialog. Det är min upp-

fattning, och att de redan från början var inriktade på konfrontation. Däremot så fanns det andra grupper inom polisen som hade en annan inställning. Jag tror det är därför som vi får så att säga dubbla budskap från polisen. Ett var dialog och det andra är något annat. Så jag är inte överraskad att polisen agerade som de gjorde, det är jag inte.

(Två män, grupp P)

– Men vi försökte föra dialog med dem, när exempelvis då Reclaim blev omringat. Då lyckades vi ta oss ut därifrån efter många om och men, och då satt det fortfarande ett gäng inringade i parken. De hade ju bara satt sig ner för att de inte ville ha bråk och vi försökte föra dialog med polisen, liksom "vad händer med dem, vad gör ni med dem?", men det är ju så här att de svarar ju inte.

– Nej.

– Det går ju inte att få någon kontakt alltså. Och om de väl säger något så är det ju nåt som är...

– "Här får du inte gå."

– Ja, eller något elakt helt enkelt. Så det går inte att kommunicera med dem.

– "Skingra er, skingra er", "upplös er, skingra er, skingra er":

– "Sitt ner", säger de också ofta.

– Ja, den också "Sitt ner, skingra er, skingra er".

(Tre kvinnor, grupp I)

/.../ Varför finns det ingen som helst dialogkontakt /.../ från polisens håll i något avseende någonstans. Det hade varit så jättelätt /.../ och resurserna finns. De har lager fulla med megafoner. Det hade bara varit för dem att ge var fyrtonde polis en megafon och låta han bli någon slags kontaktperson i olika situationer.

(Man, grupp M)

Flera aktivister lyfter fram ett upplevt problem med ryktesspridning; rykten som man anser fått fäste hos medier och allmänhet.

Ryktena upplevs av de intervjuade aktivisterna sakna grund, men bidrar till en bild av händelserna i Göteborg som inte stämmer med deras egna erfarenheter.

– Jag kan känna att det fortfarande finns väldigt mycket myter kring Göteborg som folk lever med, som liksom skapar den här samlade bilden.
/.../

– Det finns en myt som ingen tror på, som istället är ett skämt internationellt.

– Tysken.

– Ja, det är den gulhåriga tyske terroristen, det är ju ett florerande skämt.

– Tysken.

– När han dyker upp i alla möjliga sammanhang, när man raljerar med toppmöten och sånt här. Den gulhåriga tysken.

– Men, jag är mer bekymrad av andra myter, va. Att det var, och den är väldigt stark var jag än kommer, det var nämligen att upploppet på Avenyn var minutiöst planerat utav en militäriskt vältränad styrka och genomfördes med kirurgiskt snitt.

/.../

– Ja, jo. Det där är ju en myt som är så dum så det är inte sant.

/.../

– Och den myten, den har ju media underbyggt alltså, när man säger sådana här saker i media som att de använde sig av avancerad elektronisk utrustning.

(Två män, en kvinna, grupp P)

– Sa de inte att de letade efter en person där [på Schillerska]?

– En gulhårig tysk.

– Den gulhåriga tysken, ja.

(Skratt)

– Den okände gulhåriga tysken.

– Som de också letade efter på Järntorget.

– Som de letade överallt efter när de gjorde dessa angreppen på...

– Den gulhåriga tysken. Han var överallt liksom. De lyckades aldrig gripa honom.

(Skratt)

(Tre kvinnor, grupp I)

– Ingen vet var ryktet kom ifrån, så frågan är om det var polisen som la ut det för att samla alla på Järntorget. När polisen hade samlat alla där kunde de jaga denna tyska terrorist och kunde ha alla aktivister på ett silverfat och bara gripa in. Och det är ju allvarligt.

– Och registrera folk var det någon som trodde.

/.../

– Det gick ju en väldig massa rykten under hela tiden där om vad som hände eller vad som höll på att hända och det var liksom polisens överdrivna hotbilder och det var aktivisternas överdrivna hotbilder. Det var som under ett krig, va. Det går en massa rykten och man vet inte riktigt vad man ska tro på.

(Två kvinnor, grupp M)

Så här långt har studien behandlat de två medborgargruppernas, "åskådarnas" och "aktörernas", bild av kravallerna. Resultaten visar i stort att grupperna har skilda perspektiv på och uppfattningar om händelserna. Nästa avsnitt handlar om gruppernas bild av massmediernas rapportering och roll i händelseförloppet.

BILDEN AV MASSMEDIERNAS RAPPORTERING

Åskådarna och medierna

När man, i en studie av den här karaktären, frågar mediekonsumenterna om deras åsikter och uppfattningar om nyhetsrapportering ligger det i sakens natur att man får svar som uttrycker kritik. Man kan ana en vad som skulle kunna kallas social norm som gör gällande att man *inte* skall lita på medierna till fullo, utan ha en kritisk inställning till det som förmedlas. Denna kritiska attityd behöver emellertid inte innebära att åskådaren, i själva receptionsögonblicket, är oemottaglig för exempelvis de känslöstämningar som medietexten bär på (till exempel Österman 1999). Föreliggande studie visar att många ändå *reagerat* starkt, såväl med indignation som medlidande, på de bilder och rapporter som medierna tillhandahållit trots att man vid en direkt fråga om nyhetsrapporteringen uttrycker kritik (jfr Olausson 2002). Mycket tyder också på att många genom de första, främst visuella, intrycken bildat sig en uppfattning om händelserna i Göteborg som blivit mer eller mindre bestående. I synnerhet om dessa intryck överensstämmer med, passar in i, tidigare etablerade tolkningsramar. Även enkäterna visar att man i de flesta fall "för det mesta" litat på mediernas rapportering.

Det man emellertid ändå kan konstatera är att det är få som, åtminstone i intervjusituationen, tar mediernas roll helt för given och som enbart betraktar dem som neutrala "förmedlare" av fakta, eller som "spegelbild" av verkligheten. Man visar medvetenhet om att

den journalistiska praktiken innebär ständiga val och bortval och att nyheter kan vara "vinklade" på olika sätt för att skapa intresse och därmed öka försäljning och tittarsiffror:

– /.../ samtidigt har jag ganska svårt att tro att det verkligen är så, eftersom man aldrig vet vad det är man ser och hur det gått till /.../ Man kan ju inte se hela bilden.

/.../

– Ja, TV, tidningar och radio. De har ju liksom haft en bild /.../ men hela tiden har det kommit fram saker. /.../ Att de har klippt ihop bilder och sådant för att det ska se liksom hemskt ut höll jag på att säga...

– Ja, men lite så tror jag nog att det är. De vill ju visa det som är mest intressant kanske, som får mest tittare tror jag.

(Två män, grupp B)

– Samtidigt är det ju också så att media vet att sådant här bråk säljer mer än vad redovisning av de fredliga demonstranterna gör.

/.../

– Och sedan hela tiden, så köper vi det här, som du säger, de matar ut hela tiden.

– Mmm, det är ju egentligen...

– Det är ju ganska grymt, jag menar...

– För jag menar, det är ju det de vill. De vill ju ha uppmärksamhet, och media vet ju att det säljer så därför...

– Och sedan köper man ju.

– Då blir det en ond spiral också på något sätt.

(Kvinna och man, grupp O)

- /.../ Man blir mataad på något sätt.
- Ja, så är det väl nästan alltid. Men det är ju klart för det är ju just det som händer. Det är väl det folk är intresserade av. Så det är ju det som säljer en tidning.
- Jo, det är det ju i och för sig.
- Så att det är ju det folk vill ha, så det är ju klart att medierna /.../

(Två kvinnor, grupp A)

- Det var väl mer populärt att visa våldet för det är nog mer folk som vill se det, verkar det som.
- Mmm.
- Var lite mer sugna på att se det än vad de [demonstranterna] hade att säga. Det är medierna, man vet ju vad de mesta människor vill se. Det är det som ökar tidningssäljandet och TV-grejer. /.../
- Men det är ju lite skrämmande att de går ut så här. Det är så lätt att få fel bild, liksom.

(Två män, grupp G)

Mediernas våldsfokusering

Det återkommande konstaterandet bland åskådarna, oavsett vilka åsikter man har om händelserna i Göteborg, är att nyhetsrapporteringen främst handlat om våldet och kravallerna. Hos somliga tar konstaterandet sig uttryck som direkt kritik mot medierna, medan andra mest konstaterar faktum:

- Ibland kan jag tycka att de [medierna]... jag tycker man kunde ta dän en del av det, liksom det blir så överdrivet. Så det kanske inte är så jättestort och jättehemskt som de får det att låta. /.../
- Ja, olika synvinklar. Då kan man ju få en egen uppfattning om vad som egentligen hände, för att nu är det ju mycket om kravallerna. Det blir ju det man fokuserar sig på. Man får ju bara uppfattning om det.

(Två kvinnor, grupp C)

- /.../ det är liksom, det är nästan som om de har gjort det som att man bara ska inrikta sig på demonstranterna och kravallerna, och sedan ska man liksom skita i mötet och den informationen. Det är ju ungefär så de har lagt upp det.

(Man, grupp E)

- Ja, min spontana tanke det är ju det här att det andra kom i skymundan, och så blev det kravaller av liksom alltihopa. /.../

(Man, grupp F)

- /.../ Själva mötet och själva demonstrationen försvann ju och istället fokuseras allt på våldet.
- /.../ De borde inte /.../ ge såna där, den typen av demonstrationer, så mycket publicitet egentligen. För det är publicitet de vill ha, när de gör sådana saker. /.../

(Två män, grupp G)

- /.../ Man har ju i princip bara fått rapporterat om kravallerna tycker jag. Det är som jag upplever det.
- Framförallt tycker jag att vad man gör är ju att man tar allt som hände, och så sätter man en stämpel, och så heter det "Göteborgskravallerna". Och så tror man att det håller på i flera dagar, på allting som hände medan det i själva verket var så att hände det hundra saker så var det tre eller fyra som innehöll våldet.

(Kvinna och man, grupp J)

Många bland dem vi kallar "åskådarna" i denna studie menar att det är just de våldssamma händelserna man bevittnat via medierna som präglat den minnesbild man sedan bär med sig:

- Jag tycker att de riktar in sig alldeles för mycket på de här våldsmakarna för det är ju det de vill. Samtidigt som vi då sitter idag, ja drygt ett halvår senare och säger att vi vet egentligen inte vad demonstrationerna var för någonting.

– Nej.
– Vi kommer bara ihåg våldsamteterna.³
– Så jag tycker media handlade lite dumt också faktiskt.
– Men, det tycker jag att vi vet. Egentligen vet man ju det om media. Det vet man ju att de gör allt för att få sälja mest tidningar /.../ vilken kanal man ska titta på. Det vet ju alla egentligen, men ändå när man sitter där, så blir man ju liksom lurad.
/.../

– Ja, om man har tio platser så kommer liksom de nio första handla om våldsamtet och sedan på tionde plats kommer då de här demonstranterna och EU-toppmötet. Man vet ju liksom egentligen ingenting /.../. Det är våldsamtet till nittio procent och sedan tio procent är resten då.
(Kvinna och man, grupp O)

Fråga: Tycker ni att ni fick veta det ni kände behov av? Saknade ni något?

/.../
– Ja, fördelningen till exempel av det riktiga /.../ det EU-toppmötet handlade om. Det skulle kanske haft en större /.../ Det var synd att det här negativa...
– Ja.
– Det är ju där som rapporteringen blev fel.
– Ja det blir ju minnet av det där toppmötet.
(Två män, en kvinna, grupp F)

En genomgående uppfattning bland åskådarna, är att alla parter inte fått komma till tals lika mycket. Man tycker inte heller att nyhetsrapporteringen varit allsidig. Däremot råder det något delade meningar, även inom vissa grupper, om vilka som blivit marginaliserade: de "fredliga" demonstranterna, de "våldsamma" demonstranterna eller polisen, och vem som har haft fördel av detta förhållande:

– Man fick ju inte se de här fredliga demonstranterna förrän...
– Nej, det fick man ju inte göra.
– De visade bara de här bilderna på polis med batonger och demonstranter som kasta gatusten på polisen.
– Det fick man ju se flera veckor efteråt.
– De andra fick man ju inte se, så det är klart, de väljer ju vad som visas.
(Två män, grupp B)

– De fredliga demonstranterna kunde ju ha fått prata mera.
– Men de fick ju ändå prata. Nu efteråt har det varit väldigt mycket debatter och då har ju de fått prata väldigt mycket, tycker jag.
– Efteråt.
– Jag tycker mer att de våldsamma demonstranterna egentligen fått komma mindre till tals och fått försvara sig. Det är nästan inga våldsamma demonstranter som har fått försvara sig varför de gjorde som de gjorde. /.../
(Kvinna och man, grupp C)

– /.../ Jag menar när de har interjuat folk ute, tycker jag att de till största delen interjuat folk som står på demonstranternas sida.
– Ja.
– Ja, precis.
/.../
– /.../ Man kanske ska försöka vara liksom så bred som möjligt och /.../ se till att liksom rapportera från olika håll. Några som verkligen pushade på polisen. Jag menar de som berömde polisen nu, det var ju liksom deras chef. /.../ Men annars att några mer... att de faktiskt får med folk som tycker att poliserna gjort ett jätligt bra jobb.
(Tre kvinnor, grupp A)

/.../ Från början hade man nog känslan av att de

3. Citatet utgör rapportens titel.

flesta tyckte att det var bedrövligt att de här demonstranterna slagit sönder Göteborg, men idag då tycker man att det är för bedrövligt att polisen skjuter de här utan anledning va. Och det tycker jag är medias bild, hur man flyttar liksom fokus hela tiden.

(Man, grupp J)

Om det är vanligt att man konstaterar att medierna ägnat våldet oproportionerligt stort utrymme i rapporteringen är det ändå få grupper som reflekterar över konsekvenserna av detta. Denna reflektion återfinns endast hos en av grupperna (G) inom den förhandlande tolkningsramen samt i gruppen (J) av icke-aktivister inom den oppositionella tolkningsramen. Reflektionen skiljer alltså den förhandlande och oppositionella tolkningen från den dominerande:

- /.../ När jag kom hem [från semestern] var det bara våld.

- Men det bildar också det här stora agget mot demonstranter.

*- Det får ju då... de får opinionen emot sig.
/.../*

- Det är väldigt många som tar det just för det de ser.

- Ja, för då tror jag att alla demonstranter som var där, var där för att kasta sten eller slåss.

(Tre män, grupp G)

- Om man nu säger så här att de [medierna] visade ingenting av demonstrationerna, inget om vad de pratade om och inte mycket hur de kunde påverka så att säga EU-politikerna, utan bara de här kravallerna. /.../ Då kan man ju säga så här: vilket är viktigast, är det kravallerna eller är det hur faktiskt demonstranterna fick fram sitt budskap och /.../ om de här delegaterna liksom kunde ta del av det – deras protester. Hade man gjort en sådan, så kanske det hade blivit en helt annan bild av toppmötet.

- Jo, det hade det blivit. Det är ju bara att konstatera, det är ju så.

- För sedan är det likadant det här att om du första dagen visar alla kravaller och ingenting från demonstranterna så är det klart vad som händer nästa dag. Hur många kommer dit för att det var kravaller? Hade du gjort tvärtom så kanske det hade blivit mindre kravaller dagen efter. På så sätt kanske media faktiskt spär på de här kravallerna. Att man fokuserar på det, så trissas det ju upp hela tiden. Lite så är det ju faktiskt, tror jag i alla fall.

(Två män, grupp J)

Ett vanligt resultat av publikstudier i samband med extraordinära händelser är fenomenet "avtrubning" (till exempel Höijer 1994; Höijer 2002; Olausson 2002). Mängden information i nyhetsrapporteringen gör att man som åskådare många gånger till slut inte orkar ta till sig mer utan istället "stänger av". Ofta sker detta i samband med något slags känslomässig uttröttnings, då man inte förmår att ta del av mer elände, eller att man helt enkelt tröttnat på en enahanda rapportering:

- Ja, jag bara känner att jag kräks på allting. Det kommer så mycket sånt här nu så man blir liksom... Det ena avlöser det andra tycker jag. Det här med Göteborg var det första, med discot. Och så kommer det här. Men det är ju hela tiden grejer som kommer så man, jag vet inte, man blir avtrubbad tror jag.

- Men, det är väl att man har ett eget liv. Man orkar inte ägna för mycket tid åt det där.

- Man orkar inte heller /.../. Det blir för mycket i sig, tror jag. Man stänger av, känner jag.

(Man och kvinna, grupp O)

- Och sedan, det där att media liksom fokuserar /.../ det är som du säger, man matas och matas och matas och till slut så är det liksom korvstopning och man tar inte emot något mer.

- Nej.
- Och det blir till slut att man känner så där att, ja visst ser man bilder, det är klart man berörs, det är ju inte så att man skiter i det. Men till slut så orkar man inte. Jag menar, det är samma sak, nu är det Afghanistan och Afghanistan står mig här uppe (pekar på halsen). Jag känner liksom att man inte tar emot någonting mer.
- Nej, nej, nej.
- Nej, det är ungefär som i USA. Det var ju så att man stängde av TV:n när nyheterna började ett tag.
- Ja.
- Man orkade inte ta emot allt. Man måste ha tid att bearbeta de här nyheterna på något sätt för att klara av att ta emot någonting mer.

(Tre kvinnor, grupp A)

Jag tror vid vissa tillfällen så sa vi så här hemma att "nej vi zappar över till något annat för nu orkar vi bara inte". Det blir för mycket utav det [våldet].

(Man, grupp F)

Jag läser inte så mycket i tidningar för jag tycker att det räcker med att titta på TV. Ibland då slår vi av TV:n för vi tycker det är så hemskt att se det där så...

(Kvinnor, grupp K)

Mediernas rapportering kring aktiviteterna

I de fall man anser att de fredliga demonstrationerna kommit i skymundan i nyhetsrapporteringen efterfrågas information kring deras syfte. Ibland är man inte helt på det klara med denna brist i nyhetsrapporteringen förrän frågan ställs. Man gör en ny upptäckt i den kommunikativa situation som intervjun innebär och vissa reflekterar uttryckligen över kopplingen mellan sin egen okunskap och nyhetsrapporteringens innehåll:

- Men jag tänker nu, när jag ser det här (nyss visat nyhetsinslag), jag menar man vill veta "varför tycker de inte om EU och EU-mötet?". Visst, de står och demonstrerar mot EU, det vet man ju, men varför då? Det är väl det de vill ha fram. Det är ju det demonstrationen var till för.
- De fredliga demonstrationerna.
- Ja, ja men den kommer ju inte alls till sin rätt, de finns ju inte.
- /.../ De skulle lyfta fram varför, varför de tycker så här om EU, men det kom inte fram till oss. Det kom ju bara fram sådana här hetsbilder. Att det kastades sten och sånt.

(Två män, grupp B)

Fråga: Hur ser ni på själva demonstrationen, eller demonstrationerna?

/.../

- Ja, det har jag ingen uppfattning om faktiskt. För det enda jag har uppfattat av den här rapporteringen är våldsamheter.

/.../

- Inget om själva demonstrationen.
- Nej
- Nej, det kom i skymundan på något vis, tror jag.
- Och det säger ju lite om din fråga om vi vet vad de demonstrerade mot. Vi har ju egentligen ingen aning om det.
- Det är det jag menar. Det här tog ju över på något vis, det som hände /.../

(Kvinnor och män, grupp O)

- Jag menar, de som nu hade någonting att säga. Det handlade just ingenting om de fredliga demonstrationerna. Dem märkte man ju inte mycket av i medierna.
- Möjligen om de kom med i bilden när de filmade de andra. Men det var ju allt.
- Men annars, så försvann ju de. Nu handlade det ju bara om de här... Vad de protesterade emot det vet man egentligen inte, inte jag i alla fall riktigt.

(Två kvinnor, grupp A)

– Man fick aldrig reda på varför. Hur hela den här demonstrationen startade.

– De är emot EU, tror jag. Jag förstod nu. Det har jag inte förstått tidigare, men det var ju Nej till EU.

(Kvinna och man, grupp E)

– /.../ Det fokuserades så enormt på det här våldet, så att de riktiga demonstrationerna om jag säger kom så i skymundan. Så det är utav det skälet som vi inte vet vad det handlade om.

– Ja, jag tycker att både de riktiga demonstrationerna och hela EU-mötet kom i skymundan.

(Två män, grupp F)

Inte heller EU-toppmötet och vad som avhandlades under detta fick någon framträdande roll i nyhetsrapporteringen, enligt flera av de intervjuade. Kravallerna överskuggade även de politiska förehavandena inne på mässområdet. Även här är många försiktiga med kritiken och ofta handlar det snarare om konstateranden än om anklagelser gentemot medierna:

– Själva EU-mötet tycker jag kommer lite i skymundan.

– Ja, det gjorde det.

– Det vart ju mest kravaller av alltihopa.

– Ja, det vart det det handlade om.

/.../

– Ja det var ju egentligen det [EU-toppmötet] som var grejen.

– Syftet med det hela.

(Tre kvinnor, grupp D)

Fråga: Vad tyckte ni om medias rapportering om EU-toppmötet?

– Det hade kunnat vara lite mer, för jag hängde inte med på det alls.

– Nej, inte jag heller faktiskt.

– Det ska de ju egentligen visa mer än demonstrationer och våld. /.../

(Två kvinnor, en man grupp C)

Det kom liksom i skymundan tycker jag. Det man /.../ fokuserade /.../ var ju liksom hur mycket skador det har blivit idag. I stort sett vad de kommit fram till på det där mötet. Det skulle de nog få mangla med rätt hårt för att jag ska komma på. Det var väl inte lika viktigt.

(Kvinna, grupp A)

– /.../ Man får ju inte reda på något egentligen vad som har hänt under själva toppmötet. Det är jätkligt lite information om vad själva toppmötet gick ut på just under Göteborgskravallerna, för det enda man ser det är ju just alla poliser, när poliser och demonstranter ryker ihop. Det är det enda de visar så man vet inte riktigt vad de har gjort på själva mötet. Det som det handlade om från början. /.../

/.../

– Det är ju där mediernas ansvar är.

/.../

– Ja, men nu vet man ju inte ens /.../ om att det har varit toppmöte knappt, tycker jag.

(Tre män, grupp G)

Fråga: Hur ser ni på medias rapportering kring EU-toppmötet, då?

– Ja, det var lite sämre. Jag tycker det var väldigt mycket inriktat på vad som händer runt omkring.

– Ja, det var ju inte så mycket om själva toppmötet kändes det som. Det var mest liksom "EU-mötet mitt i kravallerna".

– Man fick ju se lite av de viktiga besluten som togs. Man fick ju inte se liksom vad de egentligen gjorde därinne. Man fick inte se dem sitta och snacka hur de beslutade utan bara att nu beslutades, och så filmade de lite på det.

(Kvinna och man, grupp L)

Även om man på detta sätt riktar kritik mot eller åtminstone konstaterar att kravallerna och våldet fått stort utrymme på bekostnad av de fredliga demonstrationerna och EU-topp-

mötet, betraktar många ändå rapporteringen som del av en naturlig nyhetsvärdering:

Men när det händer något så här stort som kravaller då är det klart det blir... det är ju det man ger fokusering på. /.../

(Man, grupp B)

– Men man förstår att media visar våldet. Det var ju det som många gnällde på så här efteråt, att de bara visade våldet. Men, det är ju inte så konstigt att de gör det. Så är det ju med allting, liksom.

– Det blir ju det som får mest uppmärksamhet.

– Ja, det är ju inte så konstigt heller, tycker jag.

(Man och kvinna, grupp C)

/.../ De flesta kanske kollar på de korta sändningarna och då har de mest bara med det viktigaste, om man säger, det som folk lyssnar på. /.../ de korta, då tar de ju bara det viktigaste och då blir det ju sensationsnyheter mera.

(Kvinna, grupp E)

Avisade mediebilder

Som vi sett under rubriken *Den dominerande tolkningen* baserade många sina tolkningar på ett orubbat förtroende för polisen. Dessutom framstod socialisationen som viktig i sammanhanget: vad man blivit uppfostrad till att betrakta som rätt och fel. Man var också obenägen att ändra sina åsikter även om man fått ny information. Detta visade sig i att flera åskådare ogillade den typ av journalistik som exempelvis televisionens "Uppdrag Granskning" stått för, och menar att nyhetsrapporteringen i allmänhet och dessa program i synnerhet tagit parti för de våldsamma aktivisterna och försökt vända sin publik mot polisen:

– Jag vet inte om det var "Kalla fakta" eller, jag vet inte. Det var så vinklat.

– "Uppdrag Granskning", kanske.

– Ja, det kanske det var. Det var så otroligt vinklat.

– Ja det var det.

– Till hans [19-åringens] fördel. Här ser man hur han vänder sig om, "han utgör inget hot" /.../ Det var liksom bara för han, liksom hur synd det var om honom i stort sett (ironiskt tonfall).

– Mmm.

– Otroligt vinklat.

(Två kvinnor, grupp A)

Fråga: Är det något speciellt som gjort er upprörd? /.../

– Det var just den där killen som blev skjuten av polisen. Jag blev så störd på medierna som framställde det som att det var polisens fel alltihopa, vilket det inte var.

– Det blir man lite så här... less på. Att de ska liksom ändra om allting och så där. Framföra det på ett annat sätt så att man ska tänka "åh, vad synd om den personen", och tycka illa om polisen.

(Man och kvinna, grupp E)

Det [skottet mot 19-åringen] har ju ältats undan för undan, och jag tycker de har ältat de där fel. Och nu den där journalisten, vad han nu heter, som rapporterar på TV och har sådana där program. "Grundade mening" eller vad det är. Han är ju bara ute för att komma åt polisen.

(Man, grupp F)

Denna gentemot medierna oppositionella position tyder på att de tolkningsramar man använder sig av för att kategorisera och tolka nya händelser har avgörande betydelse för i vilken mån man accepterar mediernas bilder och information. I detta fall är uppenbarligen föreställningen om polisen som garantin för lag och ordning så etablerad att man vänder sig emot information från medierna som på något sätt ifrågasätter denna givna tolkningsram. Den förhandlande tolkningen som vi sett exempel på tidigare, förutsätter emellertid mer

flexibla ramar med större möjlighet till förändring då ny information tillkommer. Här ser vi att samma "Uppdrag Granskning" har en helt annan effekt:

När man såg honom skjutas där (nyss visat nyhetsinslag). För det första fick man inte höra alla skott. Man fick ju se det här på "Uppdrag Granskning" att de tror att de hade manipulerat polisfilmen, vilket jag också tror att det har. /.../ När de sjunger tysk skit /.../ det har de lagt på /.../ och det var inte bara fem poliser där utan det var över femtio, och ja, jag litar mer på "Uppdrag Granskning" i det tillfället än polisvideon.

(Man, grupp L)

Aktörerna och medierna

Mediernas våldsfokusering

Som vi sett konstaterar åskådarna, och i viss mån riktar kritik mot, att medierna koncentrerat sin rapportering till våldet och kravallerna och därmed marginaliserat demonstrationer och EU-toppmöte. Denna kritik är genomgående även bland aktörerna, som inte anser att medierapporteringen överensstämde med deras egen erfarenhet av händelsen:

– Proportionaliteten är fel i media, där är det nittio procent våld och tio procent fredliga demonstrationer, men i själva verket var det tvärtom nittio procent fredliga demonstrationer och diskussioner och motkonferenser och tio procent våld. Där är problemet.

/.../

Fråga: /.../ Hur har ni uppfattat rapporteringen kring EU-toppmötet?

– Men allt var ju fokuserat på gatuvåldet i Göteborg.

(Två män, grupp P)

– /.../ Vad som absolut inte framgår när man

diskuterar Göteborg är att de här människorna var här för att yttra en åsikt, vilket de har rätt till. Det är inte det som diskuteras utan vad som diskuteras det är de som vandaliserade. De som slog och polisens agerande. /.../

/.../

– /.../ Majoriteten av tiden var faktiskt bra i Göteborg. Den försvann ju helt. /.../ Det hände vansinnigt mycket roliga grejer och det var diskussioner och föreläsningar och det var så mycket grejer. Och inte ett ord om det i tidningen alltså, utan sida efter sida om upplopp. Precis som om de vill måla ut alla demonstranter liksom som terrorister. /.../ Varför inte bara berätta om vad som egentligen hände istället för den bråkdelen av det tråkiga som hände.

(Två kvinnor, grupp I)

– Jag tycker det var stort svek just från media att de lät de här våldsförövarna få så mycket utrymme. Lät dem ta det ifrån de andra rörelserna. Så det var jag lite sur över även om det hemska saker som måste rapporteras. Skottlossningen bland annat.

– Överhuvudtaget, långt innan det så hade de ju redan fått allt utrymme nästan.

– Det är ju två saker som man kan anmärka på när det gäller media. Alltså dels vad de rapporterar om och dels hur man gör det. /.../ Först lades hela skulden på aktivister och demonstranter och att det var de som hade förstört alltihop. Och sedan lades nästan hela skulden på polisen. /.../ det har ju varit både frågan om vad man rapporterar om och hur man gör det. Hur mycket nyanserat det blir.

(Kvinna och man, grupp M)

Rapporteringens bristande överensstämmelse med de egna erfarenheterna gör att man inte anser sig kunna lita på de traditionella mediernas rapportering från händelserna i Göteborg. I de enkäter som samtliga besvarade före intervjun uppger också aktörerna att

de sällan eller aldrig litade på den traditionella rapporteringen:

Nej, det fanns ingen möjlighet att tro på media. Ja, det fanns ju annan media. Man kunde ju faktiskt läsa på Internet på Yelah /.../. Den rapporteringen kunde man faktiskt lita mer på. Fastän det var aktivister själva som skrev huvuddelen av den, men det var även journalister. Så den kunde man lita på mycket mer.

(Man, grupp P)

Fråga: Kände ni att ni kunde lita på det som rapporterades?

– Nej (skratt)

– Nej.

/.../

– Nej det gick inte att lita på ett ord. Man svor när man slog på TVn när man kom hem på köllan och skulle lägga sig.

– Det var en sån oerhörd frustration.

– Man var så arg: "Ser mamma det här på TV?"

– Precis /.../ Man var ju väldigt orolig för hur andra människor som inte var där skulle uppfatta det de såg på TV. Vi satt ju och ringde hem och sa "Nu kommer ni att se detta och detta på TV, men det som visas är inte hela bilden. Det här är utvalda delar för att främja poliserna i deras agerande."

(Tre kvinnor, grupp I)

Man tycker att medierapporteringen var som skevast i början men att den blivit bättre och mer allsidig med tiden. Här omnämns exempelvis SVTs "Uppdrag Granskning" i positiva ordalag:

– Ja, den har blivit mer något mer nyanserad tror jag än tidigare.

– Ja, den har blivit något mer nyanserad, men det är framförallt ett fåtal journalisters verk skulle jag vilja säga.

/.../

– Alltså, sen så är det ju "Uppdrag Granskning"

då också. De är ju outstanding när det gäller att nyansera bilden av det som hände i Göteborg.

– Nej, men de har varit outstanding när det gäller att lägga den andra bilden. /.../ Den är väl inte helt nyanserad heller men det fordras att man beskriver från alla håll.

– Ja, okej. Så kan man uttrycka det.

– Visst. Så det är därför som "Uppdrag Granskning" varit jävligt viktig. /.../ De är ju ute efter att ge andra bilder och det är bra. Det finns inga nyanserade bilder i TV.

(Två män, grupp P)

– Sedan är det ju andra journalister som har högre trovärdighet, som "Uppdrag Granskning"-journalister.

– Precis, ja.

– De går liksom inte in i den här mediabilden för alla journalister /.../. De går ju inte på den här propagandan som maktens män producerar. Skillnad på journalist till journalist.

(Två kvinnor, grupp I)

– Ja, då kring dagarna, då var det otroligt mycket mer svart och vitt än nu /.../, eftersom media och journalisterna var chockade och inte mentalt förberedda /.../ och skildrade inte verkligheten på ett tillfredsställande sätt utan blev upprörda och förbannade. Och genom att vara upprörd och förbannad så /.../ verkade det nästan som om de ville straffa aktivister och andra. /.../. Efterhand växer nyanserna fram. /.../

/.../

– Ja, jag håller med om att det har kommit fram mer nyanser senare.

(Kvinna och man, grupp M)

De partiska medierna

Många av aktörerna har mötts av andra människors, icke-aktivisters, tolkningar av händelsen som skilt sig radikalt ifrån deras egna erfarenheter. Denna, som aktörerna uppfattar, skeva bild av händelseförloppet och rollför-

delningen onda respektive goda betraktas som en konsekvens av mediernas rapportering:

Jag har försökt /.../ att faktiskt medvetandegöra folk om hur det faktiskt var. Eftersom media inte har gjort det känner jag det som ett personligt uppdrag. /.../ Många har man mött som är så stängda och ska bara anklaga en, och media har hjälpt dem och gett dem argument för att ge sig på en stackare.

(Kvinna, grupp I)

– /.../ Jag har ju hört folk som jag känner som har pratat med människor som inte trott dem, när de har sagt vad de har sett, för att det som de har sett stämmer inte med bilden som de här andra personerna har fått i media.

/.../

– /.../ Nästan alla jag har pratat med, speciellt just efter mötet, de hade helt andra åsikter än vad jag har. Jag har fått höra allt möjligt från att "Vaddå? Polisen skulle ju ha tagit i hårdare. De kunde lika gärna ha skjutit ner flera stycken, så hade de minsann fått bukt med det problemet". De tror alltså att det är det som är problemet. Att så fort någon släss, så är det det som är problemet. De förstår inte varför de släss och de har inte brytt sig om att sätta sig in i några sakfrågor heller. /.../ De har alltså blivit så påverkade av mediabilden och hela den här strukturen /.../

/.../

– /.../ Det finns en otrolig nidbild av aktivisten som jag oroar mig för. /.../ Vi skulle på en fredsm demonstration mot kriget och [min kompis] han har en munkjacka, ni vet, med luva. Och bakifrån var det en som kom fram och skrek till honom "Är du en sån jävla stenkastare som går här på vår Aveny? Först så slår du sönder den och sen går du här?". Och han är ickevåldsmänniska.

(Två kvinnor, en man, grupp M)

Ja, i de diskussionerna så har man ju kunnat

uttyda ganska väl hur stor betydelse, vad som stått i tidningarna, hur stor betydelse det har fått för opinionsbildningen. Jag har pratat med jämnåriga vänner som ändå inte är födda i farstun, och de har verkligen inte trott på mig när jag berättat vad som hänt. "Nej, det stod så här i Aftonbladet" och "Det stod så här i Expressen" och "Men DN skrev ju så här", "Så där kan det inte ha gått till", "Jo, men det var så att jag var där och såg det själv". Nej, det var väldigt skepsis. /.../

(Man, grupp H)

Medierna som maktens megafoner

I aktörernas resonemang kommenteras allmänhetens förgivettagna förtroende för polismakten, vilket man menar förhindrat många att se "den andra sidan av myntet". Dessutom menar man att medierna, genom sin okritiska hållning, förstärkt bilden av polisen som den "goda" parten i dramat, och på så sätt reproducerat det självklara förtroendet:

– När jag talar med folk som har tittat på TV, lyssnat på radion och följt mediabevakningen, när jag kom hem trodde de att polisen hade kontroll över situationen. Blint trodde de det. De trodde att poliserna gjort ett bra jobb. Man tyckte att det var bra att polisen fick rosor och så vidare. Det finns väl knappt någon förutom från väns-tern /.../ eller aktiva som varit där som inte upplever att polisen hade kontroll på situationen. Så media hjälpte ju polisen helt enkelt att framföra den bilden.

– Absolut.

(Två kvinnor, grupp I)

– /.../ Jag tror att det har funnits en naivitet om polisen, så att säga, polisens roll. /.../

– Jag tror att de flesta kunde inte förvänta sig att polisen skulle göra som de gjorde på Hvitfeldska. /.../ Om man tittar på allmänheten i stort så är det ju väldigt få som kan... jag menar förutsätt-ningarna för att begripa vad som hände var väl

inte så goda heller efter liksom krigsrapporteringen som var från Göteborg. Det var ju inga nyanser i det hela. De flesta människor har ändå förvärvat bilden av polisen som några de kan lita på i alla lägen. Det är klart, jag tror att det har skapat ett handlingsutrymme för polisen. Det är så att säga ett ganska stort tabbeutrymme, där de inte har ögonen på sig. Varken medias ögon eller allmänhetens ögon. När det inte finns en sådan uppmärksamhet eller vaksamhet på att det faktiskt förekommer mycket maktmissbruk /.../. Det är intressant att jämföra skillnaden – alltså folk är ju jättemedvetna om att politikerna kan strunta i, ja, att de inte gör som de sagt och att de beter sig illa. Det finns ju sådant här politikerförakt, men det finns inget polisförakt.

/.../

– Nej, det finns inte ens en sund skepsis, en sund hållning /.../.

(Två män, grupp H)

Det jag tycker är lite konstigt är att det är riktat ifrån ett slags självklart förhållningssätt att det är de regerande som står på rätt sida /.../ när det enligt de vittnesbörd vi har hört faktiskt var så att polisen peppar fram den här stämningen där inne [på Hvitfeldska]. /.../ Det blir så tydligt här, folk ifrågasätter inte ens det för att rapporteringen gör det ju självklart att polisen måste få använda batonger och det ena och det andra. Men när det inte är lika självklart längre att det är demonstranterna som vill slåss och bråka helt oprovocerat tycker jag inte alls att den bilden är så självklar längre, och borde inte porträtteras så heller.

(Man, grupp M)

Uppfattningen om medierna som något av "maktens megafoner" i rapporteringen från Göteborg, tar sig uttryck på flera sätt:

– När det inte är om våldet, då glorifierar man EU-toppmötet, berättar om de demokratiska

framgångarna för EU-toppmötet, låter Göran Persson försvara det demokratiska EU-toppmötet.

– Ja.

– Som tjugotusen andra just där i Göteborg tycker är absolut toärligt.

– Odemokratiskt.

– Ja.

(Tre kvinnor, grupp I)

– Det var ingen opinion som hördes i medierna. De plockade helt bort den folkliga opinionen.

– Ja, ensidig rapportering helt enkelt, och samtidigt också en klapp i ryggen för Persson och resten utav alla EU-toppolitiker som satt där och diskuterade, och polisens agerande.

(Två kvinnor, grupp I)

Det var ju en massa frihetsberövande och massa godtyckliga gripande på grund av hur folk såg ut istället för vad folk hade gjort /.../ Man förnedrade människor i deras demonstrationsfrihet. Och anledningen till att det kunde gå så långt var ju att media i dagarna under tiden det hände vidareförmedlade i stort sett pressmeddelandena från polisen istället för att göra någon kritisk granskning.

(Man, grupp H)

– Om de [journalisterna] istället skulle idka grävande journalistik och liksom ta fram dolda motiv, dolda dagordningar, dolda intressen, då skulle ju det vara mer spekulativt men det skulle ju vara en granskande journalistik. När man granskar så gör man ju misstag, men det skulle /.../[ge] större trovärdighet än att bara föra fram vad politikerna vill föra fram.

– Ja, precis. Den /.../ blir trovärdig. Det enda man gör är att gå till presskonferensen och sen ställa upp mikrofonen när han sitter där och pladdrar, och sedan sitter de med filmkameran och spelar in precis vad de ser. Och sedan går de bara hem och klipper lite.

– Och ställer inte en enda obehaglig fråga.

(Tre män, grupp H)

Vi kan konstatera att aktörerna uppfattat en snedvriden bild av händelserna hos allmänheten. Stor del av skulden för detta läggs på medierna och deras, som det uppfattats, onyanserade rapportering. Det handlar såväl om

oproportionerligt stor fokusering av våldet som partiskhet för polismakten och dålig bevakning av de samtidiga politiska förhållandena.

DISKUSSION

Studien visar att de två kategorierna av medborgare, aktörer och åskådare, har uppfattat händelserna kring EU-toppmötet i Göteborg i allmänhet och kravallerna i synnerhet på skilda sätt. Framförallt är det kravallernas orsaker som man har skilda meningar om, där åskådarna inom den dominerande tolkningen menar att det är aktivisterna som individer som orsakat våldet medan aktörerna å sin sida anser att våldet i stora stycken orsakats av polisens provokationer. Denna skillnad i uppfattning tyder på att det råder diskrepans mellan mediernas rapportering och den direkta erfarenheten, men också på att det hos åskådarna existerar en sedan tidigare etablerad tolkningsram, som medierna åtminstone initialt tyckts stärka, för denna typ av incidenter – nämligen att polisen är en god och rättvis kraft i samhället. Att medierna anklagas för "hetsjakt" när de omsider kritiskt granskat polisens insatser under kravallerna, tyder på att just denna kollektivt förankrade tolkningsram är betydelsefull för hur man skapat mening kring och förklarat händelseförloppet. De mediala bilder, som inte passar in i den kollektiva föreställningen om polisens roll i samhället, avvisas alltså medan bilden av aktivister som våldsverkare accepteras och läggs på minnet. De initiala tolkningarna tenderar att bli bestående.

Att dessa förklaringar till kravallerna utgör någon form av kollektiv common sense, står ganska klart när man ser omfattningen av dem och hur de reproduceras genom kommunikationen. Det "sunda förnuftet" och ens "upp-

fostran" tycks ha stor betydelse för tolkningarnas utseende. Kommunikativ enighet verkar också vara en förutsättning för reproduktionen av de dominerande föreställningarna. Kommunikativ oenighet är i sin tur en viktig komponent i den förhandlande tolkningspositionen, liksom flexibla tolkningsramar, det vill säga att tolkningsramarna är mottagliga för revidering om ny information tillkommer. I denna studie representeras den förhandlande tolkningen av studerande ungdom, vilket inte är helt förvånande med tanke på att ungdomar har mer personliga kontakter med personer som deltagit i demonstrationerna. En annan trolig förklaring är att man inte genom socialisationsprocessen förankrats lika hårt i den kollektiva föreställningen om "den goda" polismakten. Bilden man tagit till sig från kravallerna är inte så polariserad att kategorierna rätt och fel respektive ond och god med lätthet fylls med innehåll. Förhållandet ungdomsgrupp – förhandlande tolkning är emellertid inte helt okomplicerat. Som vi sett gör två andra grupper av studerande ungdom dominerande tolkningar.

När det gäller orsaksförklaringarna kan vi se hur dessa till stora delar är dispositionella när det gäller åskådarna, det vill säga man förklarar kravallerna genom att tillskriva aktivisterna vissa personliga egenskaper. Att kravallerna, för åskådarna, vare sig påverkat eller påverkats av det större sammanhanget, står klart även av de förtroendemätningar som gjorts efter händelserna. De har visat att tilltron till det demokratiska systemet inte har

minskat som en följd av dessa (Bennulf 2001). Aktörerna formulerar i sin tur situationella förklaringar till våldet, det vill säga man ser orsaken i det omedelbara eller det vidare politiska/ekonomiska/sociala sammanhanget. Dessa skillnader mellan åskådare och aktörer kan mycket väl vara kopplade till det perspektiv som medierna tillhandahållit, där våldsamma aktivister fokuserats på bekostnad av analys av situationen. Åskådarna har helt enkelt inte haft möjlighet att betrakta händelserna ur ett situationellt perspektiv. Intressant är också att notera hur det socialt oaccepterade beteende som aktivisterna står för av åskådarna ges dispositionella förklaringar – att beteendet föransleds av aktivisternas tillskrivna personliga egenskaper – medan polisernas beteende, som man strävar efter att skapa legitimitet för trots vissa moraliska tveksamheter, förklaras situationellt – att beteendet orsakas av situationens omständigheter.

EU-mötet och demonstrationernas syfte tycks vara frågor svåra att lägga på minnet. Detta kan tyda på att nyhetsrapporteringen fokuserat våldet, vilket i hög grad har präglat

minnesbilden av händelserna. Såväl åskådare som aktörer påpekar och kritiserar också detta förhållande och i denna fråga strålar alltså åsikterna samman. Tidigare studier av Kosovo-konflikten 1999 (Höjjer 2002; Olausson 2002) har visat hur mediernas fokusering på konfliktens offer skapat någon form av medlidanderesonemang hos publiken. På liknande sätt tycks mediernas våldsfokusering under dagarna i Göteborg ha skapat en inriktning mot indignation hos åskådarna. Medlidandet förekommer även här, men inte alls i samma utsträckning som ilskan. Dessa känslor är vanliga reaktioner på mediernas rapportering kring mänskligt lidande i samband med militära konflikter (Boltanski 1993) och har stor betydelse för meningsskapandet och för vilka mentala kategorier, till exempel ond och god, förövare och offer, som aktiveras. I detta avseende kan man alltså dra en parallell mellan åskådarnas reaktioner på konfliktrapportering – prototypen för ett polariserat drama – och deras reaktioner på rapporteringen från Göteborgskravallerna.

SAMMANFATTNING

Studien behandlar medborgares tolkningar av händelserna under EU-toppmötet i Göteborg i juni 2001 med en kognitionsteoretisk utgångspunkt. Framförallt belyses de kravaller och andra störningar som då uppstod. Medborgargruppen utgörs av två kategorier, dels "åskådarna" som är personer utan personlig erfarenhet av händelserna, dels "aktörerna" som på något sätt varit aktiva i demonstrationer, organisation eller seminarier. Till grund för resultaten ligger gruppintervjuer med 48 personer av vilka tolv är aktörer.

Resultaten visar att de två kategorierna medborgare tycks ha tolkat händelserna kring EU-toppmötet i allmänhet och kravallerna i synnerhet på helt skilda sätt. Framförallt har man olika uppfattningar gällande kravallernas orsaker, då åskådarna i stor utsträckning lägger skulden på demonstranter och aktivister, medan aktörerna ser polisens provokationer som utlösande faktorer för oroligheterna. Polisen betraktas av åskådarna som en god och rättvis kraft i samhället, en tolkningsram som man är obenägen att rucka på, och avvissar till exempel mediebilder som på något sätt gör det motsatta gällande. Tolkningsramen ruckas inte heller med anledning av skottskadade demonstranter eller massgripanden, utan polisens agerande ges med hjälp av olika förklaringsstrategier legitimitet. Medierna tycks åtminstone i inledningsskedet ha stärkt den etablerade föreställningen om den svenska polisens roll i samhället. Perspektivet som medierna erbjudit åskådarna stämmer dåligt överens med aktörernas, vilka lägger stor del

av skulden på medierna för, som man uppfattat, allmänhetens snedvridna bild av händelseförloppet.

Åskådarnas reaktioner på medierapporteringen uppvisar stora likheter med reaktioner på krigsrapportering. De mentala kategorier som aktiveras är polariserade i ond och god, förövare och offer, och med hjälp av känslor som ilska och medlidande inför vad som rapporteras tycks dessa kategorier ganska lätt fyllas med innehåll. Det krävs inte speciellt mycket medveten reflektion för att tillsätta rollerna i det polariserade dramat. Vissa åskådare reflekterar över och förhandlar de givna rollerna, men för att detta skall vara möjligt tycks det vara nödvändigt att överge den kommunikativa enigheten som enbart tenderar att förstärka de förgivettagna föreställningarna. En annan förutsättning verkar vara att man är motiverad att förändra sina initiala tolkningar på basis av ny information.

I fråga om mediernas rapportering strålar åskådare och aktörer samman i sin kritik mot mediernas våldsfokusering, som man menar har präglat allmänhetens minnesbilder av EU-toppmötet. De fredliga demonstrationerna och den politiska aktiviteten hamnade på grund av detta i skymundan. Åskådarna har överhuvudtaget mycket svårt att erinra sig vilket arrangemang som var demonstrationernas upprinnelse. Demonstrationernas syfte var också mycket oklart för de flesta. Aktörerna betraktar medierna i många stycken som "maktens megafoner", och riktar kritik både mot en upplevd glorifiering av polismakten,

och bristen på kritisk granskning av EU-toppmötet.

Att de två medborgargruppernas tolkningar av Göteborgskravallerna skiljer sig så markant åt, beror naturligtvis inte enbart på mediernas rapportering därifrån. Våra tolkningsramar handlar om erfarenheter, bilder och föreställningar som vi redan tidigare grundlagt. Däremot har medierna en betydande roll

i valet av perspektiv som vi skall få tillgång till. Här avgörs i hög grad vilka mentala kategorier som skall aktiveras, och om de mer eller mindre givna tolkningsramarna skall utmanas eller förstärkas. Resultaten visar att medieperspektiv som på något sätt utmanar de givna tolkningsramarna många gånger förkastas, men de måste ändå betraktas som förutsättning för ett reflekterande meningsskapande.

“We only remember the violence”

– Citizens’ thoughts on the Gothenburg riots and the media reporting

by *Ulrika Olausson**

Summary

This study deals with Swedish citizens’ interpretations of the events during the EU Summit Meeting in Gothenburg in June 2001. The point of departure is cognition theory. Above all, the study elucidates the riots and other disturbances that developed. The group of citizens studied includes two categories: “spectators”, without personal experience of the events and “actors”, in some way active in the demonstrations, organisation or seminars. The results are based on group interviews with 48 individuals, 12 of whom are actors. The study was commissioned by the Swedish National Board of Psychological Defence.

The results show that the two categories of citizens seem to have completely different interpretations of the events surrounding the EU Summit Meeting in general, and the riots in particular. Above all, they have different perceptions of the causes of the riots, such that the spectators largely lay the blame on the demonstrators and activists, whereas the actors see police provocation as the factor that triggered the disturbances. The spectators view the police as a good and just societal power – an interpretative framework people are reluctant to change – and they dismiss, for instance,

media pictures that in some way indicate the opposite. Nor is this interpretative framework modified by news of demonstrators injured by gunfire or of mass arrests; instead, police actions are legitimised through various explanatory strategies. At least in the initial phases, the media seem to have strengthened established conceptions of the role of the Swedish police force in society. The perspective offered to the spectators by the media corresponds poorly to that of the actors, who lay considerable blame on the media for what they perceive to be the public’s distorted picture of the course of events.

The spectators’ reactions to media reporting show great similarities to reactions to war reports. The mental categories activated are polarised into bad and good, perpetrator and victim, and through feelings such as anger and pity in the face of what has been reported, these mental categories are rather easily filled with content. Assigning the roles in such a polarised drama does not require a great deal of conscious reflection. Some spectators reflect upon and negotiate the given roles, but this seems to require abandonment of the communicative unity that only tends to strengthen

* Ulrika Olausson MA is a doctoral student in Media and Communication Studies, Department of Humanities, Örebro University, Sweden.

taken-for-granted conceptions. Another requirement seems to be a motivation to change one's initial interpretations based on new information.

As concerns media reporting, spectators and actors converge in their criticism of the media's focus on violence, which they feel has marked the public's memories of the EU Summit Meeting. Because of this focus, the peaceful demonstrations and the political activities were neglected. Spectators find it generally difficult to recollect which organisations instigated the demonstrations. For most of them, the purpose of the demonstrations is also quite unclear.

The actors view the media in many respects as "the megaphones of power", and criticise the perceived glorification of police power as well as the lack of critical evaluation of the EU Summit Meeting.

Naturally, the fact that the two citizen groups' interpretations of the Gothenburg riots are so different depends not only on media coverage of the events. Our interpretative frameworks are formed by our previously founded experiences, pictures and conceptions. The media, however, do have an important role in determining the perspectives to which we will have access. These, in turn, largely determine the mental categories that will be activated and whether more or less given interpretative frameworks will be challenged or reinforced. The results show that media perspectives that in some way challenge accepted frameworks are often rejected, but they must still be viewed as prerequisites of reflective meaning making.

REFERENSER

- Augoustinos, M och Walker, I (1995). *Social Cognition: An Integrated Introduction*. London: Sage.
- Bennulf, M (2001). *Opinion 2001: Nya hot och risker*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.
- Boltanski, L (1993). *Distant Suffering: Morality, Media an Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hall, S (1996). "Encoding/decoding" i Marris, P och Thornham, S. *Media Studies*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hewstone, M (1989). *Causal Attribution: From Cognitive Processes To Collective Beliefs*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Höijer, B (1994). *Väldsskildringar i TV-nyheter: Produktion, utbud, publik*. Stockholm: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms Universitet.
- Höijer, B (2000). "Kulturkognitiva perspektiv – den tänkande människan" i *Rapport från 14:e Nordiska Konferensen för Medie- och Kommunikationsforskning*. Göteborg: Nordicom Information 2:2000.
- Höijer, B (2002). "'Det er ikke bare svart og hvitt': Norska medborgare om Kosovo-konflikten" i Höijer, B (red.). *Norska och svenska medborgares reflektioner kring Kosovo-konflikten och medierna*. Örebro: Studier i kommunikation och medier, Örebro Universitet.
- Kvale, S (1996). "To Validate is to Question" i Kvale, S. *Issues of Validity in Qualitative Research*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindlof, T (1995). *Qualitative Communication Research Methods*. London: Sage.
- Moscovici, S (1984). "The Phenomenon of Social Representations" i Farr, R M och Moscovici, S. *Social Representations*. Paris: Cambridge University Press.
- Olausson, U (2000). "Ungdomar i Göteborg berättar om branden" i Larsson, L och Nohrstedt, S A (red). *Göteborgsbranden 1998: En studie om kommunikation, rykten och förtroende*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.
- Olausson, U (2002). "'Sanningen har ju alltid två sidor': Svenska medborgare om Kosovo-konflikten och medierna" i Höijer, B (red.). *Norska och svenska medborgares reflektioner kring Kosovokonflikten och medierna*. Örebro: Studier i kommunikation och medier, Örebro Universitet.
- Waldahl, R (1998). "A Cognitive Perspective on Media Effects" i Höijer, B och Werner, A. *Cultural Cognition: New Perspectives in Audience Theory*. Göteborg: Nordicom.
- Wibeck, V (2000). *Fokusgrupper*. Lund: Studentlitteratur.
- Wijk, E (2001). *Göteborgskravallerna*. Stockholm: Manifest Kulturproduktion AB.
- Österman, T (1999). *Förtroende*. Styrelsen för psykologiskt försvar, Stockholm.

SPFs SENASTE RAPPORTER

- 185 **Leth, Göran & Thurén, Torsten:** *Revolutionen i Belgrad 2000 – Fakta och förklaringar i några svenska medier.* Stockholm 2002.
- 184 **Nordström, Gert Z:** *Terrorkriget i kvällspressen. En studie av hur Aftonbladet och Expressen presenterade Attentatet mot USA den 11 september 2001, Vedergällningen mot Afghanistan den 7 oktober, Jakten på Usama bin Ladin.* Stockholm 2002.
- 183 **Sjöstedt, Gunnar & Stenström, Paula:** *Vilseledning på Internet – en analysansats.* Stockholm 2002.
- 182 **Hedquist, Rolf:** *Trovärdighet – en förutsättning för förtroende.* Stockholm 2002.
- 181 **Pettersson, Rune:** *Bildmanipulering.* Stockholm 2001.
- 180 **Pettersson, Rune:** *Trovärdiga bilder.* Stockholm 2001.
- 179 **Larsson, Larsåke & Nohrstedt, Stig Arne (Red.):** *Göteborgsbranden 1998. En studie om kommunikation, rykten och förtroende.* Stockholm 2000.
- 178 **Ghersetti, Marina & Hvitfelt, Håkan:** *Slutet på sagan: Prinsessan Dianas död i press, radio och tv.* Stockholm 2000.
- 177 **Leth, Göran & Thurén, Torsten:** *Källkritik för Internet.* Stockholm 2000.

SPFs SENASTE MEDDELANDEN

- 160 **Bennulf, Martin:** *Nya hot och risker. Opinion 2001. Den svenska allmänhetens syn på samhället, säkerhetspolitiken och försvaret.* Stockholm 2001.
- 159 **Palm, Lars & Nilsson, Anna:** *Föreställningen började innan publiken anlät: En analys av regeringens folkbildningsinsats om EMU.* Stockholm 2001.
- 158 **Norling, Anna:** *Olycksplats Borlänge bangård.* Stockholm 2001.
- 157 **Malešič, Marjan:** *Peace Support Operations, Mass Media, and the Public in Former Yugoslavia.* Stockholm 2000.
- 156 **Stütz, Göran:** *Opinion 2000. Den svenska allmänhetens syn på samhället, säkerhetspolitiken och försvaret.* Stockholm 2000.

”VI KOMMER BARA IHÅG VÅLDSAMHETERNA”

– Medborgare om Göteborgskravallerna och medierapporteringen

Denna studie handlar om oroligheterna som uppstod i samband med EU-toppmötet i Göteborg i juni 2001. Studien undersöker människors tolkningar av och åsikter kring händelserna och vad dessa uppfattningar kan tänkas bero på. Vad är det man fäster sig vid? Vad minns man? Hur ser man på orsakerna till oroligheterna? Har åsikterna förändrats? Detta är några frågor som analyseras i studien.

Studien behandlar även hur de 48 intervjuade personerna ser på mediernas rapportering under de aktuella dagarna: Vilka bilder och intryck har de tagit till sig och vilka har de avvisat? Vad saknar de utfrågade i rapporteringen och i vilka avseenden tycker de att medierna har överdrivit situationen?

Ulrika Olausson, fil.mag. och doktorand i medie- och kommunikationsvetenskap vid Örebro universitet.